

HANDELINGEN

VAN DE

OPZIENERS

DER

GEMEENTE JESU CHRISTI,

VERGADERD TE UTRECHT,

DEN 28STEN SEPTEMBER EN VOLGENDE DAGEN

A^o. 1837.

TE AMSTERDAM, BIJ

H. HÖVEKER.

TE 'S GRAVENHAGE, BIJ

J. VAN GOLVERDINGE.

—
1838

VOORWOORD.

De Nationale Synode der Christelijke Gereformeerde Kerk in Nederland heeft gewild, dat hare handelingen door den druk aan de Gemeenten bekend zouden gemaakt worden. Indien zij hare eigene eer bedoeld had, zoude zij deze bekendmaking hebben verhinderd. Doch niet bijeengekomen zijnde, om persoonlijke of wereldsche belangen voor te staan, vergaderd integendeel tot bevordering van den opbouw der Kerk, hebben de opzieners der Gemeente niet geschroomd, rekenschap af te leggen van hunne werkzaamheden. Een iegelijk oordeele dus zelf. Maar dat oordeel worde niet gewijzigd door eigen zin of vooringenomenheid; het worde niet bestierd door wantrouwen of kwaad vermoeden; het zij niet gegrond op overleveringen en gebruiken: Gods Woord zij het eenige rigtsnoer om deze handelingen te beoordeelen, want van dat Woord geeft de Heilige Geest getuigenis, dat zoo velen als daarnaar wandelen, over dezelve zal wezen vrede en barmhartigheid en over het Israël Gods. Wie dit Woord voor den eenigen

regel houdt, en tevens van God geleerd heeft te bidden: Uw Koninkrijk kome, dien zal het wel smarten, wanneer hij ontwaart, dat ook in de Gemeente des Heeren verschillen en oneenigheden gevonden worden, doch hij zal daarom van de Gemeente niet afkeeren, maar veeleer medewerken, naar de gave, die God hem verleend heeft, tot opbouwning der broederen. ABRAHAM en LOTH, PAULUS en BARNABAS, de discipelen, de gemeente van Corinthe en anderen staan als getuigen opgeteekend, dat zoo wel de uitverkorenen in het bijzonder, als de geheele heilige Gemeente des Heeren hier nog niet bevrijd zijn van struikelingen, zonden, verschillen en oneenigheden. Ook die oneenigheden worden door Gods bestiering dienstbaar gemaakt ten goede. De opregten zullen daardoor meer en meer beproefd, en de geveinsden daardoor openbaar worden. En hoewel dan het wee uitgesproken is over degenen, door wie de ergernissen komen, nochtans is het noodzakelijk, dat zij komen.

Daar zijn menschen, die het oude begeeren omdat het oud is, anderen haken naar het nieuwe uit zucht naar verandering: beiden zullen geen behagen vinden in de bepalingen en verordeningen der Synode, maar beiden missen ook het kenmerk der ware schriftgeleerden, want JEZUS zegt: Een iegelijk schriftgeleerde, in het Koninkrijk der hemelen onderwezen, is gelijk een heer des huizes, die uit zijnen schat nieuwe en oude dingen voortbrengt.

Het is vooral de Kerkeördening, door de Synode vastgesteld, die getuigenis geeft in welke mate de Synode dit onderwijs heeft ontvangen. Wie de han-

delingen over dit onderwerp nagaat, zal kunnen zien, dat de Synode getracht heeft te waken voor de eere van den Koning der Kerk, voor de zuiverheid der leer en de bezorging van de goede orde in de Gemeenten. Terwijl zij zich afkeerig betoond heeft van het verlaten der oude beproefde paden, is zij ook op hare hoede geweest tegen de verkeerdheden, die reeds in vroegere dagen tegen Gods Woord ingevoerd waren; waaronder onze godzalige voorvaders gebukt gingen, doch waarvan wij door Gods genade verlost zijn. Hierom is de Kerkeördening der Synode te Dordrecht, in 1619 gehouden, als leiddraad gevolgd: doch niet blindelings. Zij is nagezien en, waar het belang der Kerk dit vereischte, is zij veranderd, vermeerderd of verminderd. — Er zijn sommigen, die aangaande het stuk der Kerkeördeningen zeer onkundig zijn. Zij stellen dezelve gelijk met de Celoofsformulieren; en wanneer deze van eenige verandering in de Kerkeördening hooren, vreezen zij, dat in de leer zelve verandering wordt gemaakt. Tot onderrigting derzulken dient, dat eene Kerkeördening geheel iets anders is dan onze Formulieren van eenigheid. De laatsten bevatten de leer onzer Gereformeerde Kerk. Daarbij heeft elk lid der Synode van den beginne af verklaard in alle opzichten te willen blijven. Er is zelfs geene sprake geweest om daarin het minste te veranderen. Terwijl ook, zoo naauwkeurig mogelijk, bepaald is, dat elke dienaar in de Gemeente daaraan verbonden is. De Kerkeördening echter, gelijk het woord reeds aanduidt, bevat alleen hetgeen tot goede

orde in de Gemeente, overeenkomstig de leer der Kerk, noodzakelijk en nuttig geacht wordt. Deze ordening kan niet altoos dezelfde blijven. Zij moet veranderd, vermeerderd of verminderd worden, wanneer de toestand of het belang der Kerk zulks vereischt. Daarom hebben onze Vaders dezelve ook veranderd; zoo dat reeds vroeger zes Kerkeördeningen, de eene na de andere in de Gereformeerde Kerk ingevoerd zijn; terwijl elke Nationale Synode, zoo wel die van Wezel als Dordrecht, bepaald heeft, dat de Kerkeördening behoort te worden veranderd, wanneer het welzijn der Kerk het vordert. Wanneer onze Synode, te Utrecht gehouden, ziende het belang der Gemeente, die verandering had nagelaten, dan zoude zij hare verpligting hebben verwaarloosd, zij zoude ontrouw aan God en de Gemeente geweest zijn. — Werd het bevonden, dat eenige verordening tegen Gods Woord gemaakt is, dan zeker behoorde een iegelijk daartegen op te komen; maar integendeel wij vertrouwen, dat de Synode zoo veel in haar vermogen was de ware Gereformeerde leer tegen alle eigendunkelijke gevoelens en eigenwillige veranderingen of afwijkingen heeft gehandhaafd, dat zij zoo wel tegen heerschappijvoering als tegen losbandigheid gewaakt heeft, dat zij, ja, elke aanranding der waardigheid van onzen eeuwigen Koning JEZUS CHRISTUS heeft zoeken af te weren, maar ook der Overheden en Magten gehoorzaamheid, liefde en eerbied wil bewezen hebben. Terwijl zij overigens nog eenige bepalingen gemaakt heeft, waarvan de nuttigheid voor de orde, eensgezindheid en stichting der

Gemeente aan elken nadenkende kan blijken. — Het betreft dus hier geene verandering en zelfs geene wijziging in fundamentele of niet fundamentele leerstukken. Daar is geene verandering gemaakt in eenig gedeelte der leer. Het betreft alleen de ordening, de regeling der zaken, die op de dienst van God en Zijne Gemeente betrekking hebben.

Thans ook is een iegelijk verpligt, zich daaraan te onderwerpen. Indien er zijn, die eigendunkelijk daarvan wilden afwijken, die zouden groot kwaad doen. Deze toch zouden niet slechts hunne minachting toonen ten aanzien der regering der Kerk, waarvan wij, Gereformeerden, gelooven, dat zij van God zelve is ingesteld; moedwillig daarenboven zouden zij de Gemeente aan verwarring en verdeeldheid prijs geven, en den Koning der Kerk, die door Zijne dienaren regeert, met daden verwerpen, maar daarom ook Zijnen toorn moeten ondervinden. Toen Israël, uit Egypte uitgeleid zijnde, in de woestijn was, wilden sommigen met fraaije woorden het volk verleiden om tegen de dienstknechten Gods op te staan. Zij wilden zelve heerschen. Zoo zouden ook thans sommigen kunnen opstaan, om met schoonschijnende taal de Gemeente te vervoeren, tweedragt te zaaijen, en haar tegen de dienaars, die God gezonden heeft, op te zetten. Maar gelijk de vergadering van KORAH, DATHAN en ABIRAM met allen die hen aanhingen, de plagen des Almagtigen ondervonden, zoo ook zouden nu alle beroerders der Gemeente het ongenoegen en den toorn Gods op zich laden. Een iegelijk zij daarom gewaarschuwd. —

Die waarlijk den Heere vreest, doet even als MARIA, waarvan wij lezen Luc. X: 39 enz. Deze begeerde niet te twisten, zij luisterde slechts naar den Heere, hield het oog alleen op Hem gevestigd, had zich geheel aan Hem overgegeven; geheel had zij Hem aangenomen en liet zich ook niet van Hem aftrekken. Och! waren er vele zulke MARIAAS, en mogt de geheele gemeente die gestalte toonen; dan zoude een iegelijk zich wachten voor twist of verdeeldheid, dan zoude niemand van dingen willen spreken, die hem te hoog zijn en niemand zoude de eerste willen wezen. Dan zouden allen zich aan den Heere onderwerpen, en de leeraars, die van God gezonden zijn, achten om huns werks wille. En terwijl liefde en eensgezindheid gevonden werden, zoude God Zijne zegeningen en het leven schenken. Daarom, dierbare broeders en zusters! wien het goed is nabij God te wezen, laat er geene ijdele twistvragen onder ons gevoerd worden, maar de een achte den ander uitnemender dan zich zelven, en laat ons gelijk MARIA, alleen hooren naar hetgeen van den Heere gezegd wordt, en daarom ook naar Zijn Woord wandelen.

Wanneer er oneenigheden gevonden worden, dan zeker zullen de verdrukkingen onzer vijanden nog langer noodzakelijk zijn. Daartoe toch moeten ook de verdrukkingen dienen, opdat zij lijdzaamheid werken en alzoo de gemeente in vrede leve en gesticht worde. Och! dat het dan blijke, dat hetgene wij tot hiertoe ondervonden, niet te vergeefs is geweest, en dat ook wij met die taal van DAVID instemmen: Eer ik ver-

drukt werd, dwaalde ik, maar nu onderhoude ik Uw woord.

Nog op dit oogenblik verkeert de Gemeente in vele opzigten in eenen duisteren toestand, maar ook wanneer Gods Gemeente in duistere wegen wandelt, wil de Heere, dat zij op Hem betrouwe, en ook aan ons heeft Hij reeds dikwerf Zijne bewaring en uitredding getoond. Toen de Synode gehouden werd en sommige leden, blijkens deze handelingen, tegen de verordeningen protesteerden, gaf dit een droevig vooruitzicht in de toekomst. Want hoewel die verordeningen bij groote meerderheid der leden waren vastgesteld, en daarom volgens alle regelen, ook der vroegere Kerkeördeningen, van verbindende kracht waren, evenwel was door die protesten veel te vreezen voor twijfelmoedigheid, wantrouwen en verdeeldheid in de Gemeenten. Doch de Heere heeft ook hierin voorzien, en naar het geroep gehoord dergenen, die baden om den vrede van Jeruzalem. De afgevaardigden uit de provinciën Groningen en Drenthe hebben, benevens den Weleerwaardigen Leeraar H. DE COCK, in overeenstemming met de kerkvergaderingen dier provinciën, verklaard, met de Kerkeördening der Synode in te stemmen, bedingende alleen in twee punten, waardoor geen gevaar is voor den vrede der Kerk, de gemeente vrij te laten. Deze gewigtige verklaringen zijn als bijlagen achter deze handelingen gedrukt. Terwijl er dus vroeger groote reden van vreeze voor de Kerk was, hebben wij thans weder groote reden, ons over deze bestiering des Heeren te verblijden. Laat

dan, geliefde gemeente! de Herder en Leeraar, die het eerste voorbeeld gaf, om den strijd aan te binden tegen hen, die den Koning der Kerk verloochenen, en aanmaande om af te scheiden van de valsche Kerk, laat hij, in hetgene hij thans gedaan heeft, voor ons een voorbeeld wezen, om ook onze dwalingen te erkennen, in plaats van te volharden uit hoogmoed, wanneer wij vervoerd zijn. Maar bovenal, laat ons oog gevestigd zijn op Hem, die gezegd heeft: Ik zal Mijne gemeente bouwen. De wereld heeft reeds veel geweld op die gemeente beproefd; de Vorst der duisternis heeft reeds vele listen tot overweldiging in het werk gesteld; maar tot hiertoe heeft de Heere geholpen, en, hoewel het een wonder is in onze oogen, geene magt of list heeft de gemeente kunnen verwoesten. De Heere zij dan voorts onze toeylugt en onze sterkte! Hem zij de eer en de heerlijkheid en de dankzegging, in alle eeuwigheid! Amen.

S. VAN VELZEN, Synodi Praeses.

**VERGADERING der Opzieners uit
de verschillende Provinciën in
Nederland, begonnen den 28sten
September en geëindigd den
11^{den} October 1837.**

EERSTE ZITTING.

ART. 1.

Tegenwoordig waren de navolgende Broeders:

D^s. A. BRUMMELKAMP,
„ H. P. SCHOLTE,
„ S. VAN VELZEN,
„ A. C. VAN RAALTE,
„ H. DE COCK,
„ G. F. GEZELLE MEERBURG.

Uit Gelderland:

D. VAN ENK, Ouderling te Hattem.
C. G. DE MOEN, „ „
JAN STRAVER, „ te Neder-Hemert.

Uit Zuid-Holland:

CORN. VAN DER MEULEN, „ te Middel-Harnas.

K. DE JONG,	Ouderling te Langerak.
A. KOOL,	„ te Leerdam.
Uit Noord-Holland:	
G. BAAIJ,	„ te Hoorn.
P. WAKKER,	„ te Zaandam.
Uit Zeeland:	
J. MINDERHOUT,	„ te Middelburg.
J. VAN DE LUIJSTER,	„ te Borselen.
Uit Utrecht:	
H. G. KLIJN,	„ te Utrecht.
J. NIERMEIJER,	„ te Linschoten.
Uit Friesland:	
P. S. VAN DER WOUDE,	„ te Wanswerk.
Uit Overijssel:	
DIRK HOKSBERGEN,	„ te Kampen.
Uit Groningen:	
D. D. DRUKKER,	„ te Grootegast.
K. M. WILDEBOER,	„ te Midwolda.
Uit Drenthe:	
F. A. KOK,	„ te Dwingelo.
Uit Noord-Brabant:	
B. H. PLOEG,	„ te Klundert.

ART. 2.

De Weleerw. Ds. A. BRUMMELKAMP opent, als Predikant der eerst in rang zijnde Provincie, de vergadering met het gebed. De Broeders uit Zeeland maken bekend, dat de Weleerw. Ds. H. J. BUDDINGH door ongesteldheid verhinderd is geworden, deze vergadering bij te wonen.

ART. 3.

De Vergadering gaat over tot de verkiezing van eenen Praeses en Scriba; met algemeene stemmen wordt besloten, dat de Praeses en Scriba der vorige Synode als zoodanig voor deze Vergadering niet weder verkiesbaar zullen zijn. Tot tegenwoordigen Praeses wordt verkozen de Weleerw. D^s. S. VAN VELZEN, en tot Scriba de Weleerw. D^s. H. P. SCHOLTE.

ART. 4.

De Praeses gaat over tot het voorlezen der verschillende lastbrieven, en wordt bevonden dat de op deze Vergadering tegenwoordig zijnde broeders wettiglijk gezonden zijn door hunne respective Provinciën.

ART. 5.

Wordt gesproken over de manier van stemmen in zaken, die door meerderheid van stemmen beslist moeten worden, en besloten, dat, daar al de broeders eene wettige zending hebben, ook allen hoofd voor hoofd behooren te stemmen, en dat de broeders, die alléén zijn afgevaardigd, vrijheid hebben hunne Secundi te doen overkomen, om ter hunner hulp in de Vergadering zitting te nemen.

ART. 6.

Wordt voorgelezen eene missive van den Eerw. A. SMEDES, Ouderling te Assen, mede onderteekend door de Diakenen dier gemeente, behelzende protest tegen den lastbrief van Drenthe, uit hoofde dat volgens

zijne meening in dien lastbrief den afgevaardigden wordt in last gegeven om te besluiten naar Gods Woord *en* de praktijk der vaderen, geloovende de broeder Ouderling SMEDES, dat de praktijk nooit als regel van onze besluiten gelden mag.

Verder eenig bezwaar tegen D^s. DE COCK, wegens het voorgevallene op eene Provinciale Vergadering. Eene opgave wegens het onderzoek betrekkelijk eene Provinciale handeling wegens verschil tusschen D^s. DE COCK en den Ouderling SMEDES, alsmede een verzoek dat de Vergadering niet moge oordeelen naar vroegere praktijk, maar naar Gods Woord en de Formulieren van eenigheid, benevens mededeeling van twee acten, waarbij twee leden der gemeente te Assen verklaren zich van de Kerk af te scheiden.

ART. 7.

Wordt door den Praeses voorgesteld, dat D^s. DE COCK zich zou verantwoorden wegens de beschuldiging tegen Z. Weleerw. persoon. D^s. DE COCK zegt, dat het zijne bedoeling niet geweest is om te zeggen dat Art. 59, 60, 61, der handelingen van de vorige Synode waren ondergeschoven, maar dat Z. Weleerw. alleen bedoeld had, dat, indien zulk eene uitlegging als SMEDES er aan geeft *bepaald* was, het dan listiglijk is opgesteld. Dat de Ouderling SMEDES echter zegt, dat door het bepaalde op de Synode te Amsterdam, het gevoelen van D^s. DE COCK wordt veroordeeld.

Al de leden der Vergadering, die op de vorige Synode tegenwoordig geweest zijn, erkennen volko-

men, dat er geene vaste bepaling omtrent de bediening des Doops aan kinderen gemaakt is, gelijk blijkt uit het slot van Art. 60 dier Vergadering.

De Vergadering oordeelt, dat de broeder Ouderling A. SMEDES zal verzocht worden, om zelf in de Vergadering te komen, ten einde over de zaken in geschil te spreken.

ART. 8.

De Vergadering wordt, na het zingen van Ps. CIX: 17, met dankzegging gesloten door D^s. DE COCK.

TWEEDE ZITTING.

ART. 9.

De Vergadering wordt, na het zingen van Ps. LXXXIX: 7, geopend door den Praeses.

ART. 10.

Wordt gesproken over de onderteekening van eene acte van verbindtenis voor *deze* Vergadering, en wordt besloten, dat de acte, op de Synode van Dordrecht, voor die Vergadering opgesteld, met de daarin noodige verandering, ook door *deze* Vergadering zal aangenomen worden. Dezelve luidt aldus:

Ik belove voor God, dien ik gelooven eere hier tegenwoordig en een doorgronder der harten en nieren te zijn, dat

ik in deze gansche Synodale Vergadering niet eenige menschelijke schriften, maar Gods Woord alleen voor eenen zekeren en ongetwijfelden regel des geloofs zal houden en gebruiken; verklarende tevens, dat ik mij in goede conscientie verbonden achte aan de Formulieren van eenigheid der Christelijke Gereformeerde Kerk in Nederland, als in alles overeenkomende met dat Woord, en dat ik in deze gansche Vergadering niets zal voorhebben dan de ere Gods, de rust der Kerk en voornamelijk de behoudenis van de zuiverheid der leer.

ART. 11.

Na voorlezing betuigt een iegelijk lid der Vergadering zijne verbindtenis daaraan, en ten getuige daarvan wordt die acte door al de broeders onder-teekend.

ART. 12.

Wordt overgegaan tot het onderzoek der beschuldigingen, door Ds. DE COCK, in vereeniging met de Provinciale Vergaderingen van Groningen en Drenthe, tegen Ds. H. P. SCHOLTE ingebracht, en daartoe wor en onderscheidene brieven, van wederzijden geschreven, voorgelezen.

ART. 13.

Wat betreft de beschuldiging van tegenwerking eener Synode, wordt bevonden, door wederzijdsche

oplossing, dat dit is voortgevloeid uit misverstand van hetgeen daarover te Amsterdam is gesproken.

ART. 14.

Wat betreft de beschuldiging van verdraaijing der Formulieren van eenigheid, wordt na onderzoek geoordeeld dat die beschuldiging ongegrond is.

De Praeses stelt voor, dat van wege deze Vergadering aan de Provinciale Vergaderingen van Groningen en Drenthe geschreven zal worden, om deze beschuldiging in te trekken, hoewel deze Vergadering, na gedaan onderzoek, wel vertrouwt dat de broeders in die Provinciën in onwetendheid gehandeld hebben; dewijl uit het onderzoek is gebleken, dat de broeders Ouderlingen alleen vergelijking gemaakt hebben met de uitgave der Leerregels van D^s. DE COCK, en er eene verkeerde vertaling in Art. 16, Hoofdst. I der Leerregels, door D^s. SCHOLTE uitgegeven, door D^s. DE COCK was opgemerkt. Met welk voorstel de Vergadering zich vereenigt.

ART. 15.

Door de Vergadering is benoemd de Weleerw. D^s. BRUMMELKAMP, om den brief aan de Provinciale Vergaderingen van Groningen en Drenthe op te stellen.

ART. 16.

Wordt door den Praeses voorgesteld om te besluiten dat, op last der geheele Kerk, eene uitgave worde bezorgd van de Formulieren van eenigheid, en daarom door deze Vergadering maatregelen worden genomen,

ten einde die uitgave te bezorgen, opdat de gemeente in het bezit van eene zoo veel mogelijk zuivere uitgave gesteld worde. Waarom dan ook deze uitgave niet door eene Provinciale Synode, in de tegenwoordige omstandigheden, maar alleen door de Nationale Synode behoort bezorgd te worden; hetwelk wordt goedgekeurd.

ART. 17.

De Vergadering is met dankzegging geëindigd door D^s. C. F. GEZELLE MEERBURG, na het zingen van Ps. XXV: 2.

DERDE ZITTING.

ART. 18.

De Vergadering wordt door den Praeses met het gebed geopend, na het zingen van Ps. XLVI: 3, 4, waarna de notulen van de twee vorige Vergaderingen zijn voorgelezen en goedgekeurd.

ART. 19.

Wordt door den Scriba mededeeling gedaan van drie brieven, gewisseld tusschen D^s. H. P. SCHOLTE en J. R. ANANIAS. De Scriba merkt aan, dat de brieven van ANANIAS bij Z. Welcerw. het vermoeden verwekt hebben, dat deze, door het in verdenking brengen van D^s. H. DE COCK, zich aangenaam zoekt te maken bij D^s. H. P. SCHOLTE, en daardoor zich schuldig maakt aan zoodanige praktijk, welke

aan geen' lidmaat der Kerk voegt, maar bovenal ten hoogste is af te keuren in iemand, die zegt, zich gewijld te hebben aan de voorbereiding tot de H. Dienst.

Daar echter deze brieven zuik eene uitwerking niet hadden gehad, en er geene personele verdenking tegen Ds. DE COCK bij Ds. SCHOLTE aanwezig was, zoo hadden die brieven eene geheel tegenovergestelde uitwerking, en heeft Ds. SCHOLTE voor den aanvang van de Vergadering de bedoelde brieven dadclijk aan Ds. DE COCK medegedeeld. Daarop is ANANIAS den volgenden morgen vertrokken, zonder van iemand anders afscheid te nemen, dan van diegenen, wie hij niet ongemerkt kon voorbijgaan. Ds. BRUMMELKAMP heeft hem nog ernstig vermaand om te blijven, en hem de opmerking gedaan, dat hij, wanneer hij zoo wegliep, een' iegelijk die onpartijdig oordeelt in het vermoeden moest brengen of bevestigen, dat zijn eigen geweten hem beschuldigde. Hij gaf voor, dat hij heen ging, omdat hij vermoedde onder de verdenking te leggen, dat hij zich door onbehoorlijke middelen in de H. Dienst heeft zoeken in te dringen.

ART. 20.

De Vergadering oordeelt cenpariglijk, na mededeeling van eenige nadere bijzonderheden betreffelijk ANANIAS, door een paar broeders gegeven, dat het gedrag van ANANIAS allen grond tot vermoeden heeft gegeven, dat zijne bedoelingen niet zuiver zijn, en wordt besloten, dat een der broeders gemagtigd zou worden om een ontwerp van brief aan de Provinciale

Vergadering van Groningen op te maken, waarin het gedrag van ANANIAS wordt bekend gemaakt, en tevens opgewekt om te waken dat deze persoon zich niet indringe in enig gedeelte der Heilige Bediening in de gemeente. Daartoe wordt benoemd de broeder Ouderling C. G. DE MOEN.

ART. 21.

Wordt overgegaan tot het voordragen der beschuldigingen tegen D^s. H. P. SCHOLTE, wegens dwaling over het leerstuk der regtvaardigmaking des zondaars voor God, en wordt bevonden dat dit was voortgevoerd uit eenen particulieren brief van D^s. SCHOLTE aan D^s. DE COCK, waarin de laatste beschuldigd wordt van ligtvaardiglijk gehandeld te hebben in de behandeling van de leer der regtvaardigmaking. Daarop had D^s. DE COCK het vermoeden opgevat, dat D^s. SCHOLTE het gevoelen der Hebreëen voorstond. Dit vermoeden was op de Provinciale Vergadering van Groningen en Drenthe door D^s. DE COCK voorgedragen, waarop die Vergaderingen eene beschuldiging tegen D^s. SCHOLTE hebben uitgebragt, van te dwalen in het leerstuk der regtvaardigmaking.

De Vergadering wordt opgeschort tot de namiddag-zitting.

VIERDE ZITTING.

ART. 22.

De Vergadering wordt geopend met gebed door den Scriba, na het zingen van Ps. CXXXI: 4.

ART. 23.

De zaken, welke tusschen de beide voornoemde Leeraren waren voorgevallen, ontwikkeld zijnde, erkent D^s. SCHOLTE de beschuldiging in eenen particulieren brief gedaan te hebben, op grond van een vermoeden, hetwelk nu gebleken is verkeerd te wezen, en dat daarom ook de beschuldiging tegen D^s. DE COCK verkeerd is. D^s. DE COCK erkent dat nu alle beschuldiging wegvalt, waarmede de Vergadering genoegen neemt.

De Vergadering geeft echter tevens te kennen, dat geen Leeraar of lidmaat der gemeente, zoo lang hij niet bewezen wordt eene dwaling voor te staan, van onregtzinnigheid mag betigt worden. Aan de Provinciale Vergaderingen van Drenthe en Groningen zal van deze zaak berigt worden gegeven en deze tevens aangemaand worden, om nu ook hunne beschuldigingen, in overeenstemming met D^s. DE COCK tegen D^s. SCHOLTE ingebracht, in te trekken.

ART. 24.

Wordt voorgesteld de beschuldiging wegens het door D^s. SCHOLTE uitgegeven vraagboekje; (vooraf wordt echter besloten dat het verschil over de bediening des Heiligen Kinderdoops hier niet in aanmerking kan genomen worden); wat het eerste gedeelte betreft, wordt na gedane voorlezing en overweging geoordeeld dat de voorrede zuiver Gereformeerd is en niet smaakt naar den eigenkrachtigen Remonstrant, dat in het boekje zelf ook geene Remonstrantsche leer wordt voorgedragen. De Provinciale Vergaderingen van Groningen

en Drenthe zullen worden aangeschreven om hunne beschuldiging hiertegen in te trekken.

ART. 25.

Wordt ten tweede gesproken over de uitgave zelve. De Praeses stelt voor dat de uitgave van vraagboekjes door eenig' particulier' Predikant ongeoorloofd is, en dat dus ook dit boekje, hoewel zuiver van inhoud, echter niet had behooren uitgegeven te worden, vooral wegens Art. 43 der Amsterdamsche Synode.

De Vergadering wordt rondgevraagd wat haar oordeel is, en de Vergadering oordeelt, dat de uitgave strijdig is met dat Art. 43, behalve D^r. MEERBURG. D^r. SCHOLTE erkent, dat wanneer de geest en letter van dit Artikel zoodanig is, dat daardoor alle mogelijke uitgave van vraagboekjes voor bijzonder en huiselijk gebruik wordt veroordeeld, hij dan door de uitgave van zijn vraagboekje tegen dat Artikel gezondigd heeft. Dat hij dan echter tevens tegen dat beginsel en ook tegen dat Art. 43 protesteert, en daarvan herziening vraagt.

ART. 26.

De Praeses stelt voor de vraag, of het geoorloofd is dat eenig particulier, het zij Predikant of lidmaat, een vraagboekje, het zij voor bijzondere, het zij voor openbare catechisatiën uitgeve, dan wel of de uitgave van zoodanige vraagboekjes moet geschieden namens of op last eener Nationale Synode, ten einde alle schadelijke invoeringen voor de gemeente voor te komen. Deze vraag besproken zijnde, wordt de nadere behandeling derzelve uitgesteld tot de volgende Zitting.

ART. 27.

De Vergadering wordt met dankzegging gesloten door D^s. DE COCK, na het zingen van Ps. CXIX: 1.

 VIJFDE ZITTING.

ART. 28.

Na het zingen van Ps. LXXXVI: 3, 6, wordt de Vergadering geopend met gebed door D^s. VAN RAALTE. Daarna worden de notulen der twee vorige Vergaderingen gelezen en goedgekeurd.

ART. 29.

Ten aanzien der vraag, door den Praeses voorgesteld in Art. 26, betrekkelijk de vraagboekjes voor kerkelijk gebruik, is door D^s. BRUMMELKAMP aan de Vergadering voorgesteld het navolgende antwoord:

Naardien de ondervinding geleerd heeft, dat zij, die van de waarheid afdwaalden en de leugen zochten voort te planten, zich daartoe gedurig bediend hebben van willekeurig uitgegevene vraagboekjes, antwoordt de Vergadering, „dat het uitgeven van vraagboekjes om den kinderen daaruit te catechiseren, in bijzondere zoo wel als openbare catechisatiën, ongeoorloofd is, ten zij die uitgave geschiede door de Nationale Synode, uit aanmerking van de tegenwoordige omstandigheden der Kerk. Indien echter iemand oordeelen mogt dat hij noodzaak had, over de leere der

waarheid in vragen en antwoorden te schrijven, verlangt de Vergadering nadrukkelijk, dat alsdan of in een voorwoord of door de commissie visitorum librorum worde verklaard, dat het niet bestemd is voor het catechetisch onderwijs; met welk antwoord de Vergadering zich heeft vereenigd.

ART. 30.

Wordt door den Praeses in ronlvraag gebragt of het noodig wordt geoordeeld voor de gemeente, dat er, benevens den catechismus en het kort begrip, nog iets worde uitgegeven door de Kerk ten gebruike bij het school- en kerkonderwijs, en wordt eenparig geoordeeld dat er nog iets moet uitgegeven worden.

ART. 31.

Wordt door eenige broeders voorgesteld om het kleine vraagboekje van HELLENBROEK kerkelijk uit te geven, opdat het in de vrijheid der Kerke zij, hetzelfde al of niet te gebruiken. Na onderscheidene gesprekken daarover wordt door de meerderheid van stemmen geoordeeld, dat het, behoudens het onderzoek en oordeel eener daartoe te benoemene Commissie, kerkelijk moet uitgegeven worden.

*Kerkel. uitg.
v. Hellenbroek*

ART. 32.

Wordt vervolgens voorgesteld of er niet behoort te worden vervaardigd een tot algemeen gebruik bestemd, practicaal-historisch vraagboekje; hetwelk algemeen wordt toegestemd.

ART. 33.

Wordt overgegaan tot de benoeming eener Commissie uit drie Predikanten en drie Ouderlingen, ter bezorging der beide boekjes. Na de stemming bleek dat daartoe met meerderheid van stemmen benoemd zijn de Predikanten **S. VAN VELZEN**, **A. BRUMMELKAMP** en **H. P. SCHOLTE**, benevens de Ouderlingen **H. G. KLIJN**, **C. G. DE MOEN** en **P. WAKKER**.

ART. 34.

De Vergadering wordt, na het zingen van Ps. CXXII: 3, door den broeder Ouderling **H. G. KLIJN** gesloten.

ZESDE ZITTING.**ART. 35.**

De Vergadering wordt, na het zingen van Ps. CXXXVII: 3, door den Praeses geopend met het gebed. In de Vergadering waren gekomen de broeders Ouderlingen **P. O. DE JONG** van Wolvega, Secundus van Vriesland, en **A. SCHOUWENBERG** van Zwolle, Secundus van Overijssel; alsmede de broeder Ouderling **A. SMEDES** van Assen.

ART. 36.

Wordt door den broeder **C. G. DE MOEN** mededeeling gedaan van eenen ten gevolge besluit der Vergadering opgestelden brief, ten einde dezelve aan de

Provinciale Vergadering van Groningen te zenden, wegens het gedrag van ANANIAS, opdat die Vergadering moge waken, dat voornoemde ANANIAS zich niet indringe in de bediening des Heiligen Evangelies.

Deze brief wordt met eenige verandering goedgekeurd.

ART. 37.

Wordt aan de broeders P. O. DE JONG en A. SCHOUWENBURG de acte van verbindtenis voor deze Vergadering voorgelezen, welke betuigen zich daaraan te verbinden en dezelve ten gevolge daarvan ondertekenen.

ART. 38.

Wordt door den broeder SMEDES het bezwaar voorgesteld betrekkelijk den lastbrief van Drenthe, als rijzende daaruit het vermoeden, dat men de praktijk van vroegere dagen ten regel wilde stellen.

Daarop is te gelijk door den Scriba een bezwaar voorgedragen van wege eenige Provinciën, tegen den titel van het adres, door de Onderlingen van Groningen en Drenthe, benevens D^s. DE COCK, ingeleverd aan Z. M. en de Staten-Generaal, waaruit hetzelfde vermoeden was opgerezen; en is aan de Groningsche en Drenthsche afgevaardigden verklaring gevraagd van deze uitdrukking op den titel van het adres: „*De Gereformeerden van de Provinciën Groningen en Drenthe, die wenschen te blijven bij hetgeen hun door onze Vaders is overgeleverd.*” De afgevaardigden van die Provinciën, benevens die van de gemeenten Zwolle en Kampen, verklaren, *dat zij als re-*

gel van geloof en wandel stellen Gods Woord en de daarop in alles gegronde Formulieren van eenigheid onzer Kerk.

ART. 39.

Wordt behandeld het bezwaar, door den broeder SNEDES van Assen ingebracht, wegens een besluit van de Provinciale Vergadering van Drenthe, ten opzichte van eene zaak, die de gemeente Assen betreft.

Wordt, bij meerderheid van stemmen, geoordeeld, dat de Provinciale Vergadering van Drenthe behoort aangeschreven te worden, dat zij de wettige orde der Kerk heeft overtreden, door zich, buiten hare bevoegdheid, te mengen in zaken die eenen particulieren Kerkeraad betreffen; gelijk zulks ook in Art. 30 der Kerkeördening van Dordrecht verboden is.

ART. 40.

Wordt door den Praeses voorgesteld, dat de overige zaken, welke er tusschen den Kerkeraad van Assen en de overige Kerkeraden van Drenthe bestaan, niet verder op deze Vergadering behooren behandeld te worden; dewijl dezelve provinciaal behooren afgedaan te worden, en zoo dit niet mogt kunnen geschieden, dezelve dan eerst op eene nadere algemeene Vergadering ter tafel gebragt worden.

ART. 41.

Door den Praeses wordt voorgesteld, dat eene Commissie benoemd zal worden, bestaande uit drie Predikanten en twee Ouderlingen, om eene Nederduitsche

uitgave van de Formulieren van eenigheid gereed te maken; wanneer dit werk gereed is, zullen de overige Predikanten met hunne Kerkeraden hetzelfde nazien en goedkeuren, ten zij er gegronde aanmerkingen tegen gemaakt kunnen worden. Dit voorstel wordt goedgekeurd en bij meerderheid van stemmen daartoe benoemd de Predikanten s. VAN VELZEN, A. BRUMMELKAMP en H. DE COCK, benevens de Ouderlingen C. G. DE MOEN en H. G. KLIJN. Aan deze Commissie wordt tevens opgedragen om den grondtekst tot grondslag te nemen en de tegenwoordige spelling te volgen.

ART. 42.

Wordt door den Scriba voorgesteld, om, daar er verschil bestaat tusschen de uitgave der Formulieren van eenigheid, te Dordrecht vastgesteld, en de vroegere, bij de te bezorgene uitgave melding te maken van de uitlatingen en veranderingen door die Synode bewerkstelligd.

ART. 43.

De Vergadering wordt met dankzegging door den Scriba gesloten, na het zingen van Ps. CV: 3.

ZEVENDE ZITTING.

ART. 44.

De Vergadering wordt met het gebed geopend door D. G. F. GEZELLE MEERBURG, na het zingen van Ps. XC: 9.

ART. 45.

Daar uit de vergelijking der verschillende uitgaven van de geloofsbelijdenis blijkt, dat de onderscheidingen niet gevoegelijk in noten kunnen opgenomen worden; en aanmerkende de onkunde, welke er heerscht omtrent den oorsprong der Formulieren van eenigheid; zoo besluit de Vergadering, dat de oudste uitgave welke de Commissie zal kunnen bekomen, nevens die van Dordrecht zal uitgegeven worden, wat betreft de geloofsbelijdenis, opdat de gemeente het onderscheid in verschillende Artikelen moge opmerken, en de Synode daarop nader kunne terugkomen.

ART. 46.

Wat den catechismus betreft, is de Vergadering van oordeel, dat de Commissie, zoo veel mogelijk, de verschillende uitgaven vergelijkte, en, zoo veel in haar is, eenen juisten druk bezorge.

ART. 47.

De Praeses stelt voor om over te gaan tot de vaststelling van eene kerkeördening. De Scriba brengt daartegen, ook uit naam zijner medeaafgevaardigden uit de Provincie Zuid- en Noord-Holland, Utrecht, Noord-Brabant en Beneden-Gelderland, bezwaar in, als kunnende alleen medewerken tot het in gereedheid brengen van een ontwerp, hetwelk ter onderzoeking aan al de kerkeraden kan worden rondgezonden, ten einde hetzelfde op eene volgende Synode aan te nemen voor de geheele Kerk in ons Vaderland.

ART. 48.

Wordt door den Scriba, mede uit naam zijner medeaigevaardigden, voorgedragen het bezwaar tegen het reeds genoemde adres der Groningsche en Drenthse broeders, betrekkelijk de vrijheidgeving aan de burgerlijke regering om te kiezen uit drie oude kerkeördeningen. De Praeses verklaart, dat over deze zaak nu niet verder kan gesproken worden; maar dat men zal overgaan tot het spreken over de kerkeördening zelve.

ART. 49.

Werd
Meerburg

Na over- en wederspreken stelt D^r. MEERBURG voor om de Dordsche kerkeördening van artikel tot artikel na te zien, te veranderen, bij te voegen of af te laten, waar het noodig geoordeeld wordt. Dit wordt door al de afgevaardigden in verband met hunne lastbrieven toegestaan; tevens wordt aangenomen, dat een gedeelte uit de voorrede van het kerkelijk handboekje, betrekkelijk de verbindende kracht van kerkelijke verordeningen, die alleen door overeenstemming der kerkelijke Opzieners zijn opgesteld, voor hetgeen te zamen gebragt wordt, zal geplaatst worden, en wel dat gedeelte hetwelk begint met de woorden: *Aangaande de kerkelijke instellingen van de Kerke gemaakt*, enz., tot aan het einde.

ART. 50.

De Vergadering wordt geëindigd met dankzegging door den broeder WILDEBOER, na het zingen van Ps. LI: 6.

ACHTSTE ZITTING.

3 okt.

ART. 51.

De Vergadering wordt met het gebed geopend door den broeder J. VAN DE LUIJSTER, na het zingen van Ps. LXXIV: 17. De notulen van de drie vorige Vergaderingen worden gelezen en goedgekeurd.

ART. 52.

D^s. DE COCK stelt voor de navolgende vraag: „Ik „vraag herziening van Art. 59, 60, 61 der handelingen van de Synode van Amsterdam, gehouden „in 1836, die, aanleiding gevende tot afwijking van „de leer en praktijk onzer Vaders naar Gods Woord, „daarenboven tegen de uitdrukkelijke bedoeling van „de vorige Synode, nog daarenboven misbruikt worden, om de gezonde leer aangaande den kinderdoop „te bestrijden, en eene valsche leer en praktijk als „aangenomen vast te stellen.”

ART. 53.

De Praeses gaat over de navolgende artikelen voor te stellen, als behoorende bij eene volledige kerkeordering.

Worsted S. v. v.

Art. 1. Allen, die belijdenis des geloofs afleggen en dien overeenkomstig wandelen, moeten met hunne kinderen als lidmaten der gemeente CHRISTI erkend worden.

Art. 2. De belijdenis des geloofs bestaat in de

103

toestemming des harten en erkentenis met den mond van al de hoofdstukken der Christelijke Religie. De wandel bestaat in het verzaken der wereld, het leiden van een leven overeenkomstig Gods geboden, en de onderwerping aan den eeuwigen Koning JESUS CHRISTUS.

Art. 3. Hoewel er hypocriten zijn, die zich onder de goeden vermengen, en het daarom goed is, dat een iegelijk zich zelven beproeve en op den anderen acht neme, mag nogtans niemand, die deze geloofsbelijdenis aflegt en zoodanigen wandel leidt, van geveinsdheid verdacht worden.

Art. 4. De genoemde belijders en hunne kinderen moeten als lidmaten erkend blijven, tot zoo lang zij wegens hunne belijdenis of wandel van de gemeente worden afgesneden.

Art. 5. Deze afsnijding behoort dan alleen plaats te hebben, wanneer de belijdenis of wandel stellig blijkt onbestaanbaar te wezen met het verbond der genade, hetwelk God met Zijne Gemeente heeft opgerigt, en dat zoodanige daden gepleegd worden, waarop God de uitwerping gedreigd heeft.

Art. 6. Zoo lang iemand niet van de gemeente CHRISTI is afgesneden, heeft hij ook het regt de teekenen en zegelen des genadeverbonds voor zich en zijn zaad te ontvangen, ten zij dan, dat hij door den Raad der Kerke voor een' tijd lang onder censuur is gesteld. Niemand evenwel mag tot het Avondmaal des Heeren worden toegelaten, indien hij door zijne belijdenis geene blijken geeft, het ligchaam en bloed des Heeren te onderscheiden.

ART. 54.

De voorgeschrevene artikelen voorgesteld zijnde, wordt de behandeling derzelve uitgesteld tot de volgende zitting, en stelt de Praeses verder eenige artikelen voor, betrekkelijk de regering der Kerk in het algemeen.

Art. 1. Naardien den Heere JESUS CHRISTUS alle magt is gegeven in den hemel en op aarde, en Hij in het bijzonder van God tot Koning is gezalfd over Sion, den berg Zijner heiligheid, daarom mag aan niemand, het zij wereldlijke overheid, het zij enig ander mensch, eenige magt *in* of *over* de Kerk toegelaten worden.

Art. 2. De gemeente des Heeren behoort dan ook alleen naar des Konings ordonnantiën geregeerd te worden, terwijl alleen zoodanige regering of bestierders in de Kerk moeten wezen, waarvan in Gods Woord wordt gesproken.

Art. 3. Hierom zijn er in de gemeente des Heeren opziensers, die, de regering der Kerk uitmakende, tot grootere of kleinere vergaderingen behooren bijeen te komen.

Art. 4. Het is de verpligting van deze vergaderingen, alles te bezorgen hetgeen tot de regering der gemeente, waarover zij gesteld zijn, behoort, zoo nochtans dat zij geene *heerschappij voerende*, maar alleen eene *bestierende* magt uitoefenen. Daarom mag door geene vergadering van opziensers enig volstrekt verbindend bevel aan eene bijzondere gemeente, of aan

de geheele gemeente, waarover zij gesteld zijn, worden gegeven, wanneer in het Woord Gods de verplichting van zoodanig bevel niet duidelijk is aangetoond.

Art. 5. In zoodanige dingen, die niet in het Woord Gods uitgedrukt staan, maar nogtans naar den toestand en het welzijn der gemeente eene bepaling vereischen, behooren wel de Opziensers der gemeente bestiering te geven, en behoort ook wederkeerig niemand zonder noodzaak daarvan af te wijken; evenwel mag nooit van zoodanige gevallen een last of dwang gemaakt worden.

ART. 55.

Deze artikelen worden tot eene nadere Vergadering nedergelegd, en deze Vergadering gesloten met dankzegging door den broeder BAAIJ, na het zingen van Ps. XXXIV: 9, 11.

NEGENDE ZITTING.

3 okt.

ART. 56.

De Vergadering wordt geopend met het gebed door den broeder WAKKER, na het zingen van Ps. LXI: 2, 7.

ART. 57.

Dadelijk na de opening der Vergadering werd een begin gemaakt met het spreken over de voorgestelde artikelen. D^s. DE COCK protesteert tegen het eerste artikel, als strijdig met onze Formulieren van eenigheid.

ART. 58.

Nadat door den Praeses was aangewezen, dat dit artikel in allen deele met de Formulieren van eenigheid overeenstemt, werd daarover veel gesproken. Die gesprekken hadden ten gevolge, dat D^s. BRUMMELKAMP aan den Praeses verzocht, dat deze aan D^s. DE COCK vrage eene schriftelijke verklaring van zijn geloof aangaande de Kerk, opdat de Vergadering in staat moge gesteld worden, dit met de Formulieren van eenigheid te vergelijken, en te onderzoeken of Z. Eerw. in dezen eenstemmig gelooft met de Gereformeerde gemeente.

De Scriba stelt voor, dat hij het voorstel van D^s. BRUMMELKAMP ten ernstigste aandringt, en bovendien uitdrukkelijk verlangt, dat D^s. DE COCK duidelijk verklaare, of Z. Eerw. op dezelfde gronden alle lidmaten der Kerk als *zoodanig* erkent, en aan allen dezelfde regten toekent, dezelfde pligten voorstelt, en naar dezelfde vruchten vraagt.

Dit voorstel wordt door den Praeses aan D^s. DE COCK gedaan, die hetzelfde heeft aangenomen.

ART. 59.

D^s. DE COCK verklaart, dat hij, opdat er niet wederom misverstand en dubbelzinnigheid zoude geboren worden, gelijk geschied was in Art. 59, 60, 61, van de Synode van Amsterdam, wenschte, dat het eerste artikel aldus mogt veranderd en vermeerderd worden:

Allen, die belijdenis des geloofs in de gemeente

JESU CHRISTI hebben afgelegd, moeten met hunne kinderen als lidmaten der zichtbare gemeente CHRISTI erkend worden, die zich verder uitstrekt dan de onzichtbare gemeente CHRISTI, welke onzichtbare gemeente beschreven is in onzen Catechismus, Zondag 21, dat velen miskennen.

Dit voorstel wordt door de Vergadering verworpen.

ART. 60.

De Vergadering wordt met dankzegging gesloten door den Praeses, na het zingen van Ps. LXXVIII: 3, 4.

TIENDE ZITTING.

ART. 61.

De Vergadering wordt met het gebed geopend door D^r. BRUMMELKAMP, na het zingen van Ps. LXIII: 2.

ART. 62.

D^s. DE COCK draagt schriftelijk de beantwoording der voorgestelde vragen in de vorige zitting aldus voor:

Ik ben gevraagd, broeders! door twee broeders na elkander, die drijvende dat tot de zichtbare kerk alleen dezelfde leden behooren, als tot de onzichtbare, namelijk de uitverkorenen en begunstigden, om duidelijk te ontwikkelen *wat ik van de Kerk geloof*, en of ik op dezelfde gronden alle lidmaten der Kerk als zoodanig erken, en aan allen dezelfde regten toeken, dezelfde pligten voorstel en naar dezelfde vruchten vraag?

108

Op de eerste vraag antwoord ik met Z. UR SINUS,

opsteller van onzen Catechismus, Zondag 21, die dus de beste uitlegger is van zijne eigene woorden en van onze belijdenis, in den Catechismus vervat, dat „*de zichtbare gemeente* is die vergadering dergenen,” enz. „Mijne schapen zal niemand uit mijne hand rukken” (*), op welken grond ook CALVIJN spreekt, KOELMAN en schier al onze oude regtzinnige Godgeleerden van eenigen naam, alleen zoo veel ik weet BRAKEL en APPELIUS hier uitgezonderd, welke eerste in dezen alleen zegt „zijns *erachtens* en om de duidelijkheid in het spreken” (†), beide echter vermijdende zorgvuldig de dwalingen die op dit grondbeginsel, gelijk KOELMAN het noemt, van de oude en nicuwe scheurmakers, *Donatisten*, *Brownisten* en wederdoopers gebouwd worden; waardoor het dan ook in hem in zoo verre * onschadelijk is, geloovende zij dat alle kinderen, in de zichtbare Kerk en gemeente geboren, moeten gedoopt worden, ook die gecensureerd ja die afgesneden zijn, indien zij voor de afsnijding geteeld zijn, namelijk met de behoorlijke behoedzaamheid.

Ik geloof zulks echter niet alleen, omdat velen onzer oude Godzaligen zulks getuigen, maar omdat zij in dezen met AUGUSTINUS kunnen zeggen; niemand geloove ons verder dan wij ons gevoelen met Gods Woord bevestigen, hetwelk KOELMAN in zijn werkje tegen de Labadisten nadrukkelijk doet, bladz. 313—316, 7de argument enz. En omdat uit het tegengestelde

(*) Zie de uitgave van den Catechismus, door JOAN VAN DEN HONERT, I. Deel, bladz. 527 van onderen tot bladz. 528.

(†) Zie BRAKEL, I. Deel, Hoofdst. 24. 5 enz., bladz. 548.

gevoelen, wanneer op dat fundament wordt voortgebouwd, naar der menschen verdorven vernuft, gelijk wij daarvan onder ons nu reeds de beginselen zien, eene menigte en de grootste ongerijmdheden moeten volgen, waarvan JACOBUS KOELMAN er tien opteekent van bladz. 321—324.

wie zijn de leden?

Op de tweede vraag antwoord ik, dat ik alle lidmaten als zoodanig erken lidmaten te zijn van de ware zichtbare gemeente des Heeren, zoo lang zij niet afgesneden zijn, schoon sommigen hierin bekeerd, anderen onbekeerd zijn; de beloften Gods hun toekomende, het zij in aanbidding, het zij in toepassing: geenszins aan allen dezelfde regten toekennende, daar sommigen deel hebben aan den boom des levens, anderen tot een eeuwig oordeel zijn opgeschreven. Ook stel ik geenszins aan allen dezelfde pligten voor, maar sommigen verkondig ik, dat zij hen zelve beproevende, gelijk zij den Heere JESUS CHRISTUS hebben aangenomen, dat zij alzoo ook wandelen in Hem, terwijl ik anderen voorstel en predik, dat ten zij zij zich bekeerden tot den Heere van hunne doode werken, zij voor eeuwig verloren zullen gaan, ja hun oordeel erger zijn zal dan dat van Tyrus en Sidon, vragende eindelijk naar dezelfde vruchten, vruchten namelijk des geloofs en der bekeering waardig, indien zij immer zullen behouden worden.

tweeërlei prediking

ART. 63.

De Scriba steit voor dat, daar in het stuk van D^s. DE COCK blijkbaar verwarring van denkbeelden heerscht, en tegen gevoelens en praktijken geschermd wordt, die

in deze Vergadering niet bestaan, hetgeen Z. Eerw. stellig ontkent, en geenszins voldaan is aan de voorgestelde vraag, deze volgende vraag aan D^s. DE COCK ter beantwoording voor te stellen:

Dat D^s. DE COCK duidelijk verklare, of Z. Eerw. in onze geloofsbelijdenis Art. 27—30 geloofd te hebben eene duidelijke en volledige beschrijving der ware Kerk CHRISTI, die *en* onzichtbaar, *en* zichtbaar is, en dat alzoo in dit gedeelte onzer belijdenis de waarachtige en volkomene leer der zaligheid geleerd wordt.

ART. 64.

Wordt overgegaan tot de behandeling der voorgestelde artikelen betreffende de Kerk in het algemeen.

Art. 1 wordt onveranderd met groote meerderheid van stemmen aldus aangenomen:

Allen, die belijdenis des geloofs afleggen en dienovereenkomstig wandelen, moeten met hunne kinderen als lidmaten der gemeente CHRISTI erkend worden.

Art. 2 wordt met eenige verandering met groote meerderheid van stemmen aldus aangenomen:

De belijdenis des geloofs bestaat in de toestemming des harten, openbaar gemaakt door de erkenning met den mond, van al de hoofdstukken der Christelijke Religie. De wandel bestaat in het verzaken der wereld, het leiden van een leven overeenkomstig Gods geboden en de onderwerping aan den eeuwigen Koning JEZUS CHRISTUS.

Art. 3 wordt met eenige verandering met groote meerderheid van stemmen aldus aangenomen:

Hoewel er hypocriten zijn, die zich onder de goeden vermengen, en het daarom noodig en nuttig is, dat een iegelijk zich zelve beproeve en op den ander acht neme, mag nochtans niemand, die deze geloofsbelijdenis aflegt en zoodanigen wandel leidt van geveinsdheid verdacht worden.

Art. 4 en 5 wordt met eenige verandering met groote meerderheid van stemmen aldus aangenomen:

De genoemde belijders en hunne kinderen moeten als lidmaten erkend blijven tot zoo lang zij wegens hunne leer of wandel van de gemeente worden afgesneden. Deze afsnijding behoort dan alleen plaats te hebben, wanneer de leer of wandel stellig blijkt onbestaanbaar te wezen met het verbond der genade, hetwelk God met Zijne gemeente heeft opgerigt, en dat zoodanige daden gepleegd worden, waarop God de uitwerping gedreigd heeft.

Art. 6 wordt met eenige verandering met groote meerderheid van stemmen aldus aangenomen:

Zoo lang iemand niet van de gemeente CHRISTI is afgesneden, heeft hij ook regt de teekenen en zegelen des genadeverbonds voor zich en zijn zaad te ontvangen, ten zij dan dat hij door den Raad der Kerke voor een' tijd lang onder censuur is gesteld; met dien verstande echter, dat de censuur wel op den persoon, maar niet op zijn zaad betrekking heeft.

ART. 65.

De Scriba stelt voor het navolgende artikel bij de tot hiertoe aangenomene te stellen:

De Opzicners behooren te zorgen, dat door geene eigenwillige gemaakte onderscheiding of maatstaf de lidmaten der gemeente dadelijk en uitwendig gescheiden worden in tweederlei soort van Kerk, wordende echter hiermede geenszins bedoeld de ontdekking der huichelaren in de prediking, maar de particuliere onderscheiding over iemands genadestaat.

De Vergadering oordeelt met meerderheid van stemmen, dat dit artikel er niet bij behoeft geplaatst te worden, dewijl het daarin voorkomende reeds in art. 1—3 begrepen is, met welk oordeel de Scriba instemt en derhalve zijn voorstel intrekt.

ART. 66.

De Vergadering wordt met dankzegging gesloten door den broeder H. G. KLIJN, na het zingen van Ps. CXIX: 14.

ELFDE ZITTING.

ART. 67.

De Vergadering wordt geopend met gebed door den broeder D. D. DRUKKER, na het zingen van Ps. XXV: 2.

ART. 68.

Wordt overgegaan tot het spreken over de artikelen, betrekkelijk de regering der Kerk in het algemeen. En worden de navolgende artikelen aldus aangenomen met algemeene stemmen.

Art. 1. Naardien den Heere JESUS CHRISTUS alle magt is gegeven in den hemel en op de aarde, en Hij in het bijzonder van God tot Koning is gezalfd over Sion, den berg Zijner heiligheid, daarom mag aan niemand, het zij wereldlijke overheid, het zij eenig ander mensch, eenige magt of uitoefening van gezag *in of over* de Kerk toegelaten worden.

Art. 2. De gemeente des Heeren behoort dan ook alleen naar de ordonnantiën van haren Koning geregeerd te worden, terwijl alleen zoodanige regering of bestierders in de Kerk moeten wezen, waarvan in Gods Woord wordt gesproken.

Art. 3. Hierom zijn er in de gemeente des Heeren opzieners, die, te zamen de regering der Kerk uitmakende, tot kleinere en grootere vergaderingen behooren bijeen te komen.

Art. 4. Het is de verpligting van deze vergaderingen, alles te bezorgen, hetgeen tot de regering der gemeente behoort, waarover zij gesteld zijn; zoo nochtans, dat zij geene heerschappij voerende, maar alleen eene bestierende magt uitoefenen.

Art. 5. Geene vergadering van opzieners mag enig volstrekt verbindend bevel aan eene bijzondere gemeente, of aan de geheele gemeente, waarover zij gesteld zijn, geven, wanneer in het Woord Gods de verpligting van zoodanig bevel niet duidelijk is aangetoond.

ART. 69.

D^s. DE COCK stelt aan D^s. SCHOLTE voor de beantwoording der navolgende vragen:

1°. Wat verstaat gij door het woord *heilig*, 1 Cor. VII: 14?

2°. Of gij degenen, die onherboren, in de zichtbare gemeente JESU CHRISTI zijn, houdt voor gelijk staande met Heidenen en Turken? x

3°. Ik verzoek ronde verklaring, of gij vereenigd zijt met de belijdenis van broeder SMEDES, voormaals gegeven in de Reformatie; en of ook die erkenenis, in het stuk der Reformatie, dat alleen bekeerden de Sacramenten mogen ontvangen van Doop en Avondmaal, waarover ik voort mijne bedenkingen heb aangegeven, de blijvende erkenenis is en bedoeling ook van UwEerw.?

4°. Alle kinderen, hoofd voor hoofd, worden gedoopt naar UwEerw. verklaring, gelijk ik meen, als ware kinderen des verbonds en erfgenamen des eeuwigen levens, behoorende tot die gemeente, die Zondag 21 beschreven wordt?

ART. 70.

De Scriba stelt voor, dat de beantwoording der voorgestelde vragen opgedragen worde aan D^r. BRUMMELKAMP, om daardoor allen schijn van partijschap te vermijden, daar de Scriba zich niet bewust is, een bijzonder gevoelen over deze zaak te hebben. Hetwelk wordt toegestaan.

ART. 71.

De Vergadering wordt met dankzegging gesloten door den broeder J. MINDERHOUT, na het zingen van Ps. II: 6, 7.

TWAALFDE ZITTING.

ART. 72.

De Vergadering wordt geopend met het gebed door D^s. DE COCK na het zingen van Ps. CXIX: 17.

ART. 73.

De notulen van de 8^e en 9^e zitting worden door den Scriba gelezen en goedgekeurd.

ART. 74.

Wordt door D^s. BRUMMELKAMP voorgedragen het antwoord op de vragen, in de vorige zitting voorgesteld.

1°. Het woord *heilig* door den Apostel gebruikt 1 Cor. VII: 14, betrekkelijk de kinderen der geloóvigen, beteekent daar ter plaatse hetzelfde, als wanneer de Apostel in het begin des briefs de gemeente aanspreekt, Hoofdd. I: 2, als *geheiligden in CHRISTO JESU*, *geroepene heiligen*, naardien de kinderen der gemeente zoo wel als de volwassenen in het verbond Gods begrepen zijn, en de Heere, zoo wel voor hen als voor de volwassenen, Zijn bloed vergoten, en hen tot Zijne kinderen aan- en opgenomen heeft in het verbond der genade (Geloofsbelijfd. Art. 34 en Formulier van den Kinderdoop). Deze verklaring gevende, moeten wij daarbij tevens opmerken, dat wij ten stelligste ontkennen, dat wij daardoor zeggen *dat elk en een iegelijk kind der gemeente hoofd voor hoofd eene inkle-*

vende heiligheid zoude deelachtig zijn of worden; evenmin als wij zulks verklaren aangaande een iegelijk hunner der volwassenen, die zich voor ons oog als *geheiligden in CHRISTO* vertoonen, hoewel wij hen als zoodanig behandelen. Want, niet omdat zij naar den vleesche uit de gemeente zijn voortgekomen, zijn zij allen kinderen Gods, maar de kinderen der belofte zijn het heilige zaad (Rom. IX: 7, 8); dit heilige zaad is, zoo wel als alle andere uitverkorenen, in het verbond der genade opgenomen, in welk verbond niets begrepen is dat onrein is.

*tweeërlei
heiligheid*

2°. De onherborenen in de gemeente *CHRISTI*, gelijk die voor onze oogen zichtbaar is, genieten wel de Sacramenten des verbonds, maar van hunne zijde wederregtelijk; hoewel de opzieners der gemeente hen niet van dezelve kunnen weren, zoo lang zij niet stellig censurabel of berispelijk zijn in leer of leven. Zij staan, indien zij onherboren blijven, niet gelijk met Heidenen en Turken, maar zullen als de zoodanigen, die met onreine handen het heilige hebben aangeraakt, gestraft worden, naardien zij den Zone Gods vertreden en het bloed des Testaments onrein geacht hebben, daardoor zij geheiligd waren, en den Geest der genade sinnedheid hebben aangedaan. Hebr. X: 29; hetwelk aangaande de Heidenen en Turken niet kan gezegd worden.

*tweeërlei
kindschap*

3°. *a.* Of ik, in alle bijzonderheden, vereenigd ben met het stuk van *SMEDES* weet ik niet. Ik herinner mij echter duidelijk, dat ik, bij de eerste lezing daarvan, hetzelfde in het algemeen toestemde, doch tevens verklaarde dat het niet volledig was.

*tweeërlei
leden*

! b. Bekeerden alleen zijn gerechtigd tot de Sacramenten. De onbekeerde of goddelooze, die hetzelfde neemt, ontvangt wel het Sacrament tot zijne verdorpenis, maar hij ontvangt niet de waarheid des Sacraments; gelijk JUDAS en SIMON de toovenaar beide het Sacrament wel ontvingen, maar niet CHRISTUS, die door hetzelfde beteekend wordt (Geloofsbelijdenis, Art. 35).

tweeërlei
kinderen

4°. Alle kinderen worden niet *hoofd voor hoofd* gedoopt, alsof wij meenen dat die allen en bepaald een iegelijk hunner in het bijzonder ware kinderen des verbonds en erfgenamen des eeuwigen levens zijn, dat zij verre. Daar het ons niet geopenbaard is, wie de kinderen der beloftenissen en wie de kinderen des vleesches zijn (Rom. IX: 7, 8), en de Heere echter aan ons en onzen zaden de beloften gegeven heeft, zoo trachten wij niet in te dringen in den ons verborgen raad van God, maar volgen het voorbeeld van den geloovigen ABRAHAM in de behandeling van onze kinderen; wij bidden tevens den Heere, dat Hij ons beware voor twijfeling en ongeloof, opdat ook wij Hem de eere geven mogen. Volmondig erkennen wij tevens, dat er onder de kinderen, die naar het vleesch uit de geloovigen voortkomen, steeds vele waren en zijn kunnen, van welke ons in vervolg van tijd blijkt, dat zij gelijk EZAU onheiligen zijn.

! Op het moment dat (Vanneer) wij echter de kinderen der geloovigen doopen, erkennen wij hen als lidmaten van die gemeente, welke beschreven wordt, Catechismus, Zondag 21, en Geloofsbelijdenis, Art. 27—30. } gedoopten zijn lidmaten der kerk naar Zo. 21 / Art. 27v.

ART. 75. § 2. artikel 19.

Wordt door D^s. DE COCK voorgedragen een protest tegen de reeds aangenomene voorbereidende artikelen, en wel aldus :

Wanneer in onze Belydenis gesproken wordt van het ligchaam der kerk, dan wordt daardoor uitgedrukt
 a) de zichtbare kerk, zijnde naar de beschrijving van URZINUS eene vergadering dergenen, die de waarachtige en onvervalschte leer der wet en des Evangelies aannemen en belijden, en die de Sacramenten regt gebruiken naar Gods instelling, en die gehoorzaamheid bewijzen nevens de leere, in welke vergadering de Zoon Gods krachtiglijk werkt, en door het Woord en Geest velen wederbaart tot het eeuwige leven, en in welke dan ook velen zijn, die niet waarachtiglijk wedergeboren zijn, maar huichelaars, uiterlijk nogtans overeenkomende in de leere en in de ceremoniën. Het beeld van deze gemeente is de gelijkenis van de tarwe en van het onkruid, en van het net in de zee, vergaderende goede en kwade visschen. Van deze zichtbare kerk, in welke de onzichtbare der uitverkorenen en wedergeborenen altijd besloten is, en als een deel van dien, wordt niet algemeen gesproken in onze Belydenis,
 b) maar algemeen van deze laatste, namelijk de onzichtbare, gelijk van deze ook eeniglijk gesproken wordt in onzen Catechismus, Zondag 21. En daar deze grond hier algemeen in de voorstelling miskend wordt, waardoor door ons eene heilige kerk erkend zal worden, en ook daardoor, naar de voorloopige bespreking, eene andere regelmaat van tucht gehouden

in art. 29 NGB
 vgl. hierna
 art. 126

Zond. 21 =
 de onzichtbare

nl. van één
kerk

zal worden, dan door onze vaders geöfend is, zoo kan ik niet anders zien, of wij geraken op den weg der oude Donatisten, Wederdoopers, Labadisten en anderen, die ter regterzijde afdwaalden; waarom ik allezins zwaarigheid maak in de voorstelling van artikelen, op dien grondslag gebouwd, daar het mijne gedachte en meening is, om eeniglijk en alleen bij die grondslagen te blijven; weshalve ik voor mij zwaarigheid make in al deze voorbereidende grondslagen, op dien eersten verkeerden grond gebouwd, zoo lang het niet blijke, dat wij in de regering en besturing der kerke op de gronden onzer vaders wenschen te blijven, en in tucht en dienst overeen te komen.

H. DE COCK, *Predikant.*

Met dit protest vereenigen zich de broeders ouderlingen A. SCHOUWENBURG, D. HOKSBERGEN, F. A. KOK en D. VAN ENK.

ART. 76.

Wordt overgegaan ter verdere behandeling der door den Praeses voorgestelde artikelen betreffende de regering der kerk en wordt het voorgestelde 6^e artikel met meerderheid van stemmen met eenige veranderingen aldus aangenomen:

> art. 11

Art. 6. In zoodanige dingen, die niet in het Woord Gods uitgedrukt staan, maar nogtans naar den toestand der kerk en het welzijn der gemeente eene bepaling vereischen, behooren wel de opzieners der gemeente bestiering te geven, en mag wederkeerig niemand wil-

lekeurig daarvan afwijken, evenwel mag nooit van zoodanige gevallen een last of dwang gemaakt worden.

ART. 77.

Daarop wordt nog een volgend artikel voorgesteld, hetwelk met eenige verandering aldus wordt aangenomen met meerderheid van stemmen:

Art. 7. Dezelfde bedienende magt, welke door eenen kerkeraad over eene gemeente wordt uitgeoefend, komt ook toe aan meerdere kerkeraden, die gezamenlijk vereenigd zijn, over de meerdere gemeenten waarover zij gesteld zijn. Geen gedeelte der opzieners zal zich ook mogen onttrekken aan de vereenigde vergaderingen der overige opzieners.

} art.
12

!
zie HPS hierboven:
CS III, 344.

ART. 78.

De Vergadering wordt met dankzegging gesloten door den broeder B. H. PLOEG, na het zingen van Ps. II: 3.

—
DERTIENDE ZITTING.

ART. 79.

De Vergadering wordt door den Scriba geopend met het gebed, na het zingen van Ps. LXII: 4, 8.

ART. 80.

Wordt door den Praeses voorgelezen een brief, onderteekend door twee onderlingen der gemeente te Amsterdam, MIDDEL EN GEUL. Wordt besloten om

dezen brief voor notificatie aan te nemen; de beide ondertekenaars zullen, namens de Vergadering, worden aangeschreven, dat sommige der daarin verhandelde zaken vooreerst behooren tot den kerkeraad, en verder tot de volgende kerkelijke vergaderingen.

ART. 81.

Wordt gesproken over het tijdschrift *de Reformatie*, en wordt geoordeeld: dat, daar dit tijdschrift niet door de kerk, maar door eene particuliere redactie wordt uitgegeven, in het vervolg op den titel zal geplaatst worden, in plaats van *der Gereformeerde kerk*, voor *de Gereformeerde kerk*, en dat in het tijdschrift melding zal gemaakt worden, dat het niet wordt uitgegeven door de op de vorige Synode benoemde Commissie. Tevens wordt aan alle predikanten, van wege de Vergadering, de zorg opgedragen, om het tijdschrift naauwkeurig na te gaan, opdat, in geval van gegronde aanmerkingen, hiervan melding gemaakt worde in een volgend nummer, hetwelk dan zal dienen, in plaats van de gewone manier, om kerkelijk goed te keuren.

ART. 82.

Wordt gehandeld over de censuur der boeken, dewijl daarin veel misbruik is opgemerkt, en wordt besloten dat de provinciale vergaderingen zullen worden aangeschreven, om de censores librorum te vermanen, om ernstig te letten op de daarover bepaalde artikelen 38 en 45 der Synode van Amsterdam 1836.

ART. 83.

De Vergadering wordt gesloten met dankzegging door den broeder K. DE JONG, na het zingen van Ps. LXII: 6.

VEERTIENDE ZITTING.

ART. 84.

De Vergadering wordt met gebed geopend door den broeder A. SCHOUWENBURG, na het zingen van Ps. XXXVII: 12.

ART. 85.

De notulen van de tiende en elfde zitting worden gelezen en goedgekeurd.

ART. 86.

Wordt overgegaan tot de behandeling van de D.K.D.

Het 1ste art. wordt aangenomen met verandering van het woord *ceremoniën* in *gebruiken*.

Het 2de art. wordt met meerderheid van stemmen aldus aangenomen: De diensten zijn driederlei: dienaren des Woords, ouderlingen en diakenen.

Het 3de art. wordt aangenomen met deze verandering: *Zoo min de dienst des Woords als der Sacramenten*, en achter *daartoe beroepen* zal gevoegd worden: *en gezonden*.

Art. 4 wordt vervangen door art. 44 der Synode van Amsterdam, met eenige veranderingen, aldus:

Allen, die tot het Herders- en Leeraarsambt

worden toegelaten, behooren de volgende vereischten te bezitten: goede getuigenis, enz.

ART. 87.

De Vergadering wordt met aankzegging geëindigd door den broeder J. NIERMEIJER, na het zingen van Ps. LXV: 2.

VIJFTIENDE ZITTING.

ART. 88.

De Vergadering wordt geopend met gebed door den broeder J. STRAVER, na het zingen van Ps. CV: 2.

ART. 89.

De navolgende veranderingen in art. 44 der Synode van Amsterdam worden aangenomen:

In art. 1. b., in plaats van „de kerk behoudt de vrijheid” enz., alzoo: *de kerk heeft echter de vrijheid om, indien andere buitengewone gaven des geestes dit wettigen, het examen in de talen achterwege te laten.*

In art. 2, in plaats van „bij een lid der Commissie” enz., alzoo: *bij den kerkeraad hunner woonplaats, welke daarvan kennis geeft aan de provinciale synode.*

In art. 3, in plaats van „Commissie” wordt gesteld: *Synode.*

worden toegelaten, behooren de volgende vereischten te bezitten: goede getuigenis, enz.

ART. 87.

De Vergadering wordt met aankzegging geëindigd door den broeder J. NIERMEIJER, na het zingen van Ps. LXV: 2.

VIJFTIENDE ZITTING.

ART. 88.

De Vergadering wordt geopend met gebed door den broeder J. STRAVER, na het zingen van Ps. CV: 2.

ART. 89.

De navolgende veranderingen in art. 44 der Synode van Amsterdam worden aangenomen:

In art. 1. b., in plaats van „de kerk behoudt de vrijheid” enz., alzoo: *de kerk heeft echter de vrijheid om, indien andere buitengewone gaven des geestes dit wettigen, het examen in de talen achterwege te laten.*

In art. 2, in plaats van „bij een lid der Commissie” enz., alzoo: *bij den kerkeraad hunner woonplaats, welke daarvan kennis geeft aan de provinciale synode.*

In art. 3, in plaats van „Commissie” wordt gesteld: *Synode.*

In art. 4, in plaats van „ten zij er bewijzen zijn”, enz., alzoo: *het zij dat er bewijzen zijn, dat de waarheid niet aan zijn hart geheiligd is.*

In art. 9, achter „mans ledematen”, moet gesteld worden: *die tot het heilig Avondmaal worden toegelaten.*

In art. 11, in plaats van „den algemeenen correspondent”, moet gesteld worden: *de onderscheidene provinciale kerkvergaderingen.*

In art. 12, achter de woorden „naastbij staande predikant”, moet gesteld worden: *den geëxamineerden in de heilige Dienst bevestigen*; het overige van dit artikel vervalt.

ART. 90.

Het vijfde artikel van Dordrecht is, met de volgende veranderingen, aldus aangenomen:

Nopens de dienaars, die, nu alreeds in de dienst des Woords zijnde, tot eene andere gemeente beroepen worden, zal insgelijks zoodanige beroeping geschieden als boven gezegd is, met advijs of toestemming van de classis, alwaar de voorschrevene beroepenen vertoonen zullen goede kerkelijke attestatie van leer en leven, en zullen zij met voorgaande verbindtenis en gebeden bevestigd worden.

Art. 6 van Dordrecht wordt weggelaten.

Art. 7 wordt met de volgende veranderingen aangenomen:

Niemand zal de dienst des Woords mogen uitoefenen, zonder aan eene bepaalde gemeente verbonden te zijn, ten ware, —.

Art. 8 wordt met de volgende veranderingen aangenomen:

Voor „die niet gestudeerd hebben”: *die niet in de talen geoefend zijn*; voor „zal de classis”: *zal de provinciale vergadering*; voor „laten in 't privé proponeeren”: *in het bijzonder voorstellen laten doen*.

Art. 9 wordt met de volgende veranderingen aangenomen:

Voor „Mispriesters, Monniken”: *Candidaten, Proponenten*, en achter het slot: *ten zij de kerk van hunne opregtheid genoegzaam verzekerd zij*.

Art. 10 wordt aangenomen met de volgende veranderingen:

Uit te laten: „daar hij zonder conditie aangenomen is”; in plaats van „en diegenen, die te voren in de dienst van ouderlingschap en diakenschap geweest zijn, mitsgaders die van de magistraat, en met voorweten der classe”, wordt gesteld: *die evenwel in geval van weigering grondige redenen zullen moeten opgeven, staande ter beoordeeling der provinciale synode, gelijk ook*.

Art. 11 wordt aangenomen met verandering van „representerende” in *vertegenwoordigende*.

ART. 91.

De Vergadering wordt met dankzegging gesloten door den broeder P. S. VAN DER WOUDE, na het zingen van Ps. XXV: 6.

ZESTIENDE ZITTING.

ART. 92.

De Vergadering wordt met gebed geopend door den broeder D. VAN ENK, na het zingen van Ps. CXXXIV: 2, 3.

ART. 93.

De notulen der twaalfde, dertiende en veertiende zitting worden door den Scriba gelezen en goedgekeurd.

ART. 94.

Wordt voortgegaan met het nazien van de artikelen der Dordsche kerkeördening.

Art. 12, 13, 14 worden aangenomen.

Art. 15 wordt aangenomen met eenige verandering, aldus: in plaats van „consent en autoriteit der Synode”, wordt gesteld: *toestemming en magtiging van zijne synode.*

Art. 16, 17 worden aangenomen.

ART. 95.

Art. 18 wordt met meerderheid van stemmen aangenomen en aldus veranderd:

De dienaren des Woords zullen, tot onderwijzing der aankomende dienaren, zich zoeken te bedienen van de hulp van Doctoren of Professoren, mits deze zijn lidmaten der gemeente, en zij zich verbinden aan de Formulieren van eenigheid.

ART. 96.

Art. 19 wordt aangenomen, aldus veranderd:

De gemeenten zullen arbeiden, dat er studenten in de godgeleerdheid zijn, die, zoo het noodig zij, op kosten der gemeente onderhouden worden.

Art. 20 wordt met algemeene stemmen weggelaten.

Art. 21 wordt, aldus veranderd, met algemeene stemmen aangenomen:

De kerkeraden zullen alom toezien, dat de kinderen onderwezen worden, niet alleen in het lezen, schrijven, rekenen en psalmzingen, maar ook in de leer der waarheid, die naar de godzaligheid is, volgende den leidraad van den Heideibergschen Catechismus.

Art. 22 wordt aldus veranderd aangenomen:

a. De ouderlingen zullen beroepen worden, het zij door de gemeente, (in welk geval de mansledematen, die tot het Avondmaal worden toegelaten, bij keurstemmen het beroep doen,) het zij op voorstel van eenige personen, door den kerkeraad, uit welke de gemeente het vereischte getal kiest, waarbij vermaand zal worden tot vasten en bidden.

b. Het moct vrijgelaten worden, naar de behoefte van iedere gemeente, zoo veel ouderlingen te beroepen als noodig is.

c. Alvorens iemand in het ouderlingschap worde bevestigd, moet hij aan de gemeente worden voorgesteld, opdat de bevestiging niet geschiede, dan nadat hij beproefd zij volgens Gods Woord.

d. De bevestiging geschiedt door eenen Herder en Leeraar, met openbare gebeden, verbindtenis en op-

legging der handen, volgende het Formulier, daarvan in onze kerk gebruikelijk.

ART. 97.

De Vergadering wordt met dankzegging gesloten door den broeder D. HOKSBERGEN, na het zingen van Ps. CXIX: 67, 68.

ZEVENTIENDE ZITTING.

ART. 98.

De Vergadering wordt met gebed geopend door den Praeses, na het zingen van Ps. CXL: 6, 7.

ART. 99.

Wordt voortgegaan met de kerkeördening van Dordrecht na te zien.

Art. 23 wordt aangenomen.

Art. 24 wordt aangenomen.

Art. 25 wordt aangenomen met deze verandering: waarvan zij ten minste eenmaal in het jaar rekening zullen doen in den kerkeraad.

Art. 26 wordt weggelaten.

Art. 27 wordt aldus gesteld: De ouderlingen en diakenen zullen blijven dienen tot tijd en wijle, dat zij, om gewigtige oorzaken, hunne dienst voor eenen tijd moeten nalaten, hetwelk zonder advijs van den kerkeraad niet zal kunnen geschieden. Evenwel mogen de eenmaal verkorene ouderlingen en diakenen,

wanneer zij zich dit ambt niet onwaardig betoonen, nooit van de bediening ontzet worden.

Art. 28 wordt aangenomen met deze veranderingen: Magistraat in *overheden*; Correspondentie, geheel weg.

ART. 100.

Wordt het volgende Artikel voorgesteld:

Elk en een iegelijk, die tot de dienst des Woords en der Sacramenten en der Kerkregering aangesteld wordt, heeft hetzelfde regt en dezelfde magt, om daar, waar hij geroepen wordt, de dienst uit te oefenen, met inachtneming evenwel van hetgeen wegens de verkiezing en bevestiging gezegd is. Hetzelfde is van toepassing op de ouderlingen en diakenen. Hetwelk wordt aangenomen.

ART. 101.

Wordt door den Praeses voorgesteld om aan de provinciale vergaderingen van Zuid-Holland, Utrecht en Beneden-Gelderland te schrijven, om datgene, wat in hare kerkeördening met voornoemd artikel in strijd is, daarin te veranderen. Daartoe wordt benoemd D^r. G. F. GEZELLE MEERBURG.

ART. 102.

De Vergadering wordt met dankzegging gesloten door den broeder ouderling C. G. DE MOEN, na het zingen van Ps. LXIX: 14.

ACHTTIENDE ZITTING.

ART. 103.

De Vergadering wordt met gebed geopend door den broeder Ouderling J. VAN DE LUIJSTER, na het zingen van Ps. LXXXIX: 13, 14.

ART. 104.

Wordt weder overgegaan tot de behandeling der Dordsche kerkeöording.

Art. 29 tot 36 worden aangenomen:

Art. 37 wordt aldus veranderd aangenomen:

In elke gemeente zal een kerkeraad zijn, bestaande uit de opzieners en diakenen, welke, zoo veel mogelijk, alle weken eens te zamen zullen komen, alwaar de opzieners bij beurten zullen voorzitten, en in geval er een dienaar des Woords onder hen is, zal deze het voorzitterschap waarnemen.

Art. 38 wordt met 39 te zamen gevoegd en aldus aangenomen:

In plaatsen, daar de kerkeraad van nieuws moet opgerigt worden, zal hetzelfde niet geschieden dan met advijs der classis, doch zoo lang er nog geen kerkeraad aanwezig is, zal de classis doen hetgeen des kerkerads is.

Art. 40 wordt weggelaten.

Art. 41 wordt aldus gesteld:

De classicale vergaderingen zullen bestaan uit naburige gemeenten, welker opzieners ter plaats en tijd,

bij hen in het scheiden van elke vergadering besloten, zullen bijeenkomen. Deze vergaderingen zullen niet minder dan viermaal 's jaars gehouden worden. De afgevaardigden behooren van geloofsbrieven voorzien te zijn, in welke zamenkomsten de opzieners bij beurten, of anderzins die van dezelfde vergadering verkozen wordt, voorzitten, enz.; met de navolgende verdere veranderingen: voor „kerke”, *gemeente*; voor „discipline”, *tucht*; voor „scholen”, *onderwijs der kinderen*, en het slot, te beginnen met de woorden: *De dienaar, die 't in de voorgaande classis, enz.*, wordt weggelaten.

Art. 42 wordt weggelaten.

Art. 43 wordt aangenomen met de volgende verandering in het slot: *of de getrouwe vermaning der mindere zamenkomsten veracht zal hebben.*

Art. 44 wordt aangenomen met eenige verandering van woorden, als: voor „dienaren”, *opzieners*; voor „kerk”, *gemeente*; voor „leeraars”, *opzieners*; voor „schoolmeesters”, *onderwijzers der jeugd*; voor „profijt”, *voordeel*; voor „scholen”, *onderwijs der kinderen*; voor „continueren”, *doen voortvaren*.

Art. 45 wordt aangenomen met veranderingen als voren.

Art. 46 wordt aangenomen met verandering van het woord „besluitingen” in *handelingen*.

Art. 47 wordt aldus veranderd aangenomen:

De classes uit iedere provincie zullen ten minste eenmaal des jaars bijeenkomen tot eene provinciale synode. Bij het scheiden, zoo wel van de provinciale als nationale synode, zal aan eene gemeente de last

worden opgedragen om, met advijs der classis, de tijd en plaats der navolgende synode te bepalen.

Art. 48 wordt aangenomen.

Art. 49 wordt aangenomen met uitlating van den volgenden zin: „mede om t' samen of in minder getal over alle examina der aankomende predikanten te staan”.

Art. 50 wordt aldus aangenomen:

De nationale synode zal gehouden worden, wanneer de toestand der kerk dit vordert. Bij de uitnodiging hiertoe, met opgave van ontwikkelde redenen, door eene provinciale synode, zullen de overige provinciale synoden daartoe behooren mede te werken. Een gelijk getal opzieners zal uit elke provincie worden gezonden.

Art. 51 en 52 worden weggelaten.

ART. 105.

Wordt voorgedragen de vraag, of het naar Gods Woord geoorloofd is, dat iemand de zuster van zijne overledene vrouw vermag te huwelijken. Deze vraag wordt voorgedragen op verzoek der provinciale vergadering van Boven-Gelderland; de daartoe betrekkelijke stukken worden gesteld in handen eener commissie, bestaande uit D^s. GEZELLE MEERBURG en de Ouderlingen BAAIJ en WILDEBOER.

ART. 106.

De Vergadering wordt met dankzegging geëindigd door D^s. DE COCK, na het zingen van Ps. LXXXIV: 3.

NEGENTIENDE ZITTING.

ART. 107.

De Vergadering wordt geopend met gebed door D^s. BRUMMELKAMP, na het zingen van Ps. XLI: 6, 7; waarna de notulen der 15^e, 16^e, 17^e en 18^e zitting worden gelezen en goedgekeurd.

ART. 108.

Wordt door eenige broeders voorgesteld om achter Art. 50 te voegen: het getal der afgevaardigden zal voor elke provincie niet grooter mogen zijn dan vier. Hetwelk door de meerderheid wordt aangenomen.

ART. 109.

Art. 53 van Dordrecht wordt aldus veranderd aangenomen:

De dienaren des Goddelijken Woords, de ouderlingen en diakenen, zullen de Formulieren van eenigheid der Christelijke Gereformeerde Kerk in Nederland onderteekenen, *omdat* dezelve in alles met Gods Woord overeenkomen, en zij, die zulks weigeren, zullen door den kerkeraad of classis met der daad in hunne dienst geschorst worden, tot zoo lang zij zich daarin geheel verklaard zullen hebben, en indien zij hardnekkig blijven weigeren, zullen zij geheel van hunne dienst afgezet worden.

Art. 54 wordt aldus aangenomen:

Insgelijks zullen alle onderwijzers gehouden zijn, om de Formulieren van eenigheid te onderteekenen.

Art. 55. Niemand zal eenig boek of geschrift, handelende over de godsdienst, door hem zelven of door een' ander gemaakt of overgezet, mogen laten drukken of uitgeven, dan bijaldien hetzelfde alvorens is nagezien en goedgekeurd. Deze goedkeuring moet geschieden door de *visitatores librorum* der provincie, in welke hij woont, en die door de provinciale synode daartoe benoemd zijn. De namen der *visitatores librorum* zullen onder de approbatie geplaatst worden.

Art. 56 wordt, met eenige verandering, aldus aangenomen:

Het verbond Gods zal aan de kinderen der Christenen met den heiligen Doop, zoo haast als men de bediening deszelfs hebben kan, bezegeld worden. Deze bediening moet geschieden, zoo veel mogelijk, in de openbare bijeenkomsten, bij de prediking van Gods Woord.

Art. 57 wordt aangenomen met verandering van „vader” in *ouders*, „presenteren” in *houden*; achter „neffens den vader” moet geplaatst worden *of moeder*.

Art. 58 tot 61 worden aangenomen.

Art. 62 wordt aldus aangenomen:

Iedere gemeente zal zoodanige manier van bediening des Avondmaals gebruiken, als zij oordeelt tot de meeste stichting te dienen, wel verstaande nochtans, dat de uitwendige gebruiken, in Gods Woord voorgeschreven, niet veranderd en alle bijgeloof vermeden worde, en dat na de voleinding der predikatie het Formulier des Avondmaals gelezen worde.

Art. 63 wordt aldus veranderd aangenomen:

De tijd der bediening van het heilig Avondmaal des Heeren zal in de vrijheid der kerkeraden staan, welke tevens vermaand zullen worden, hetzelve niet te veronachtzamen.

Art. 64 wordt aldus veranderd aangenomen:

Alzoo de avondgebeden vruchtbaar geacht worden, zoo worden de gemeenten vermaand, in het gebruik derzelve te volgen hetgeen zij achten tot hare meeste stichting te dienen.

Art. 65 wordt weggelaten.

Art. 66. In tijden van oorlog, pestilentie, duren tijd, zware vervolging der kerk en andere algemeene zwarigheden, zullen de opzieners der gemeente zorgen dat er openbare vast- en biddagen aangesteld en geheiligd worden. Zij zullen ook de overheden, zoo veel mogelijk, aanmanen om hiertoe mede te werken.

Art. 67 wordt aldus veranderd aangenomen:

De gemeenten zullen ernstiglijk vermaand worden tot getrouwe heiliging van den dag des Heeren, op welken dag, zoo dikwijls als zulks tot stichting noodig bevonden wordt, de gemeenten hare onderlinge bijeenkomsten zullen houden.

Buiten de werken der barmhartigheid, liefdadigheid en noodzakelijkheid, zullen alsdan de wekelijksche arbeid en nering stilstaan; opdat niet de toorn des Heeren over Zijne gemeente grootelijks ontsteke, wegens de schending van den Sabbath.

ART. 110.

Wordt het navolgende artikel voorgesteld en aangenomen:

Daar de onderhouding van feestdagen niet in Gods Woord wordt voorgeschreven, zoo mag men nooit eenigen nood daarvan aan iemand opleggen; veel minder dezelve gelijkstellen met den rustdag. Daar echter, waar men op die dagen niet werkt, zal men dezelve zoo veel mogelijk stichtelijk zoeken door te brengen.

in de oorsprong
den 1805
- art. 63

ART. III.

Het 68° artikel van Dordrecht wordt aangenomen met de verandering van „des zondags” in: *op den dag des Heeren.*

Art. 69 wordt aldus veranderd aangenomen:

In de bijeenkomsten der gemeente zal alleen gebruikt worden het boek der psalmen, de tien geboden, het gebed des Heeren, de twaalf artikelen des geloofs, enz.

ART. II2.

De Vergadering wordt met dankzegging gesloten door D^s. MEERBURG, na het zingen van Ps. CX: 3, 4.

TWINTIGSTE ZITTING.

ART. II3.

De Vergadering wordt met het gebed geopend door den broeder Ouderling WILDEBOER, na het zingen van Ps. CXLIII: 10, 11.

ART. 114.

Het 70° artikel van Dordrecht wordt aldus veranderd aangenomen:

a. Het huwelijk van personen, die zich tot de gemeente gevoegd hebben, dient in de gemeente te worden bevestigd, nadat aan de burgerlijke formaliteiten voldaan is. Twee of drie weken voor deze bevestiging moet hetzelfde aan de gemeente worden aangekondigd, terwijl ook de toestemming der ouders of voogden aan den kerkeraad kenbaar gemaakt moet worden.

b. De opziensers der gemeenten behooren naauwkeurig toe te zien, dat geene huwelijken in de verbodene graden van bloedverwantschap worden voltrokken, al is het, dat zulks door de burgerlijke overheid toegelaten wordt.

c. De bevestiging van het huwelijk der lidmaten behoort te geschieden door eenen dienaar des Woords, volgende het Formulier, daarvan in onze kerk gebruikelijk; in gevalle er noodzaak is, dat het huwelijk voortgang hebbe, en geen dienaar des Woords aanwezig kan zijn, zal een ouderling den zegen des Heeren over het huwelijk afsmeeken.

ART. 115.

De artikelen 71 tot 78 worden onbepaald aangenomen.

Art. 79 wordt aldus veranderd aangenomen:

Achter „bij de overheid strafwaardig is” zullen zij wel terstond door voorgaand oordeel huns kerkerads en der naastgelegene gemeente in hunne dienst ge-

schorst worden. Maar of zij geheel van hunne dienst af te zetten zijn, zal in het oordeel der classis staan.

Art. 80 tot 82 worden aangenomen.

Art. 83 wordt aangenomen met verandering van „na discretie” in: *na hunnen toestand*.

Art. 84 en 85 worden aangenomen.

ART. 116.

Wordt het volgende artikel voorgesteld en aangenomen: *(k.k.O. art. 81)*

Een iegelijk lidmaat zal vermaand worden naar de gave der profetie te ijveren, volgens 1 Cor. XIV. Niemand evenwel zal tot de besteding van deze gaven worden toegelaten dan met toestemming des kerkeraads.

Door *Profeten* verstaan wij de zoodanigen, die de gaven ontvangen om in de gemeente het Woord bekwaamelijk uit te leggen tot stichting, vermaning en vertroosting, als broeders, en niet als dienaars des Woords, die dit doen met magt en gezag Gods. Maar wat aangaat de manier van profeteren, daarin kan men niets bijzonders iemand voorschrijven, dan alleenlijk, dat ieder, naar de gaven, van den Heiligen Geest ontvangen, zal trachten de Heilige Schrift op het duidelijkste uit te leggen en op het allerbekwaamste naar het begrip der toehoorders toe te passen, vermijdinge alle hatelijke gemaaktheid en hoogdravendheid in het bezigen van velerhande spitsvondige zinspelingen, meer strekkende tot ijdele vertooning, dan tot stichting.

*byl. 1836 -
art. 56.*

ART. 117.

De Vergadering wordt gesloten met dankzegging door den broeder ouderling BAAIJ, na het zingen van het gebed des Heeren, vs. 3, 6, 7.

EEN EN TWINTIGSTE ZITTING.

ART. 118.

De Vergadering wordt geopend met gebed door den Scriba, na het zingen van Ps. LXXVII: 6, 7. De notulen der 19^e en 20^e zitting worden door den Scriba gelezen en goedgekeurd.

ART. 119.

Wordt door D^s. A. BRUMMELKAMP, aan wien deze last was opgedragen, voorgelezen een brief aan de provinciale vergaderingen van Groningen en Drenthe, betrekkelijk de ongegronde beschuldigingen dier vergaderingen, ingebracht tegen D^s. H. P. SCHOLTE, waarbij die vergaderingen worden aangemaand, om dezelve in te trekken, en aan D^s. H. P. SCHOLTE haar leedwezen te betuigen over hare ligtvaardige beschuldiging.

Deze brief wordt door de Vergadering goedgekeurd.

ART. 120.

Wordt voorgesteld het slotartikel der Dordsche kerkeördening en aldus aangenomen:

Deze artikelen, de wettelijke en behoorlijke orde der kerke betreffende, zijn alzoo gesteld, dat ze (zoo de nuttigheid der kerk het vereischt) veranderd, vermeerderd en verminderd mogen en behooren te worden. Nogtans zal het aan geene bijzondere gemeente of provincie vrijstaan zulks te doen, maar alle gemeenten zullen arbeiden deze te onderhouden, tot dat in eene synodale vergadering anders besloten wordt.

ART. 121.

Wordt besloten om het opschrift der kerkeördening van Wezel aldus aan te nemen:

Kerkeördening, waarin de opzieners der Christelijke Gereformeerde Kerk in Nederland vervat hebben hetgeen zij tot welstand derzelve oordeelen, ten deele noodzakelijk, ten deele profijtelijk te zijn.

ART. 122.

Wordt besloten, dat de handelingen dezer Synode zullen gedrukt worden, opdat de gemeenten mogen weten, hoedanig de opzieners in deze hoogst gewigtige omstandigheid der Kerk de zaken behartigd hebben.

Tevens wordt besloten, dat de kerkeördening uit deze handelingen in orde gebragt en gedrukt zal worden.

ART. 123.

Tot de bezorging van het in het vorige artikel bepaalde, worden benoemd, benevens den Praeses en

Scriba, D^s. BRUMMELKAMP en D^s. VAN RAALTE, alsmede de Ouderlingen DE MOEN en WILDEBOER.

ART. 124.

Dewijl de naam van correspondent bij sommigen tot een verkeerd begrip aanleiding heeft gegeven, acht de Synode het goed, dat deze naam niet meer gebruikt worde, maar dat de Scribaas der onderscheidene provinciale kerkvergaderingen de correspondentie zullen onderhouden.

ART. 125.

Wordt door D^s. MEERBURG, aan wien dit was opgedragen, voorlezing gedaan van onderscheidene brieven aan onderscheidene provinciale kerkvergaderingen, alsmede aan eenige bijzondere personen; al deze brieven worden goedgekeurd en door den Praeses en Scriba geteekend.

ART. 126.

D^s. DE COCK levert een antwoord op de vraag in, aan Z. Eerw. voorgesteld Art. 63, hetwelk aldus luidt: Gevraagd door D^s. SCHOLTE, of in onze Geloofsbelijdenis, Art. 27—30, gevonden wordt eene duidelijke en volledige beschrijving der ware kerke CHRISTI, die en onzichtbaar en zichtbaar is, en of alzoo ook in dit gedeelte de waarachtige en volkomene leer der zaligheid geleerd wordt, waarop ik reeds eerder geantwoord heb; zoo verklaar ik bij dezen nogmaals, dat ik geloof, dat Art. 27 de beschrijving is van de onzichtbare gemeente des Heeren, die zoodanig voor het

oog van God is, welke ook doorgaans in de overige artikelen bedoeld wordt, daar die gemeente ook als kenbaar door hare belijdenis zich vertoont en openbaart in de wereld, voor zoo veel zij dit doet, en zich ook tot dezelve voegen, die voor God zoodanig niet zijn, maar onbekeerd, gelijk dit ook het geval is met de meeste kinderen, die in dezelve geboren worden, en van der jeugd aan niet geheiligd worden in dien zin, als zulks het geval was met JEREMIAS en JOHANNES den Dooper, maar alleen door eene betrekkelijke verbondsheiligheid, waardoor zij, onder de voorregten daarvan, in dezen onderscheiden zijn van de kinderen der ongelooovigen.

Deze gemeenschappelijke vergadering van ware bekeerden en onbekeerden wordt daar genoemd *het ligchaam der kerke*, dat is de zichtbare kerk, die verder zich uitstrekt dan de onzichtbare. De onbekeerden, die daarin zijn, zijn niet vreemd van dezelve geheel en al, noch te beschouwen of te benoemen als Heidenen en Turken, maar genieten nog als zoodanig groote voorregten, onder de uitwendige bediening des verbonds en verkeerende in dat huisgezin des Heeren, waarin de Heere krachtiglijk werkt en toebrengt gedurig die onder het zegel der verkiezing liggen. Zoolang zij echter dit voorregt niet declachtig zijn, behooren zij niet in de daad tot die onzichtbare gemeente, die, als zoodanig, voor God is. En in dit opzigt, zegt onze Belijdenis te regt, zijn zij niet van de kerk; zoo dat hier, schoon kort en beknopt, de leer omtrent de kerk wordt voorgesteld vooral ten aanzien van de zichtbare kerk, daar hier vooral het doel was te

spreken over de onzichtbare, in tegenstelling van de Roomsche.

ART. 127.

D^s. DE COCK draagt tevens een protest voor tegen de voorbereidende artikelen der kerkeöording, van den navolgenden inhoud :

De ondergeteekenden, leden van de Synode van Utrecht, vinden zich grootelijks bezwaard in de grondslagen, die voor de tegenwoordige kerkeöording gelegd zijn, daar in het eerste artikel van die grondslagen geëischt wordt, dat wij alle belijders met hunne kinderen erkennen moeten als lidmaten van de gemeente van CHRISTUS, terwijl als zoodanig alleen erkend wordt de beschrijving van die kerk, Zondag 21, en Art. 27 van onze Belijdenis, daar in die beschrijving noch de kinderen noch de huichelaren voorkomen, gevonden worden, of gevonden kunnen worden, en bij gevolgtrekking hieruit noodzakelijk moet voortkomen eene erkentenis, dat men uit het verbond der genade kan uitvallen, en daar de andere artikelen op dezen grondslag gebouwd zijn, zoo moeten wij tegen dezelve protesteren.

H. DE COCK.

A. SCHOUWENBURG.

D. HOKSBERGEN.

F. A. KOK.

D. VAN ENK.

ART. 128.

Met voorgaand protest vereenigt zich insgelijks de broeder ouderling D. D. DRUKKER, met uitzondering

der daarin gemaakte gevolgtrekking wegens het uitvallen uit het verbond der genade.

ART. 129.

De Praeses draagt den Scriba op, om onverwijld tegen voornoemd protest de gronden der Synode, gelijk die uit den loop der gesprekken gebleken zijn, schriftelijk bloot te leggen, om alle verkeerd vermoeden en verward begrip tegen te gaan.

En wordt tevens besloten, dat, na den afloop der nog te verhandelen zaken, een mondgesprek zal plaats hebben tusschen D^s. DE COOK en den Scriba, in tegenwoordigheid der Synode.

ART. 130.

Wordt bij monde van D^s. MEERBURG verslag uitgebragt over de zaak van het huwelijk, Art. 105. Dit verslag gehoord en Gods Woord geraadpleegd hebbende, heeft de Synode geene vrijheid gevonden, om het huwelijk met de zuster eener overledene vrouw als bloedschendig te verbieden. Evenwel oordeelt de Synode, over zulk eene gewigtige zaak geen overhaastend oordeel te moeten vellen, maar in deze het oordeel der buitenlandsche kerken te moeten vragen.

Aan D^s. MEERBURG wordt opgedragen, een antwoord op te maken aan de provinciale kerkvergadering van Gelderland, bovengedeelte.

ART. 131.

De Scriba draagt voor de navolgende schriftelijke voorstelling van de gronden der Synode:

De Synode, ontvangen hebbende een protest van Dr. DE COCK met eenige ouderlingen, tegen de voorbereidende artikelen der gereedgemaakte kerkeöording, rekest zich verpligt om, ter voorkoming van misverstand in de gemeente, de navolgende verklaring nevens het protest te plaatsen.

een kerk

„De Synode kent en erkent, op grond van Gods Woord en de daarmede in alles overeenstemmende Formulieren van eenigheid, slechts ééne kerk, die *en* inwendig *en* uitwendig is: *inwendig* ten aanzien van het verborgen geestelijk leven, hetwelk alleen voor God kenbaar is; *uitwendig* ten aanzien van de belijdenis en wandel.

Van deze kerk wordt in de Formulieren van eenigheid gesproken, en dewijl de Synode de beschrijving der kerk in die Formulieren volledig oordeelt, en in volkomene overeenstemming met Gods Woord, zoo erkent de Synode tevens, dat ook in dit gedeelte onzer Formulieren de waarachtige en volkomene leer der zaligheid geleerd wordt. Met Art. 34 onzer Geloofsbelijdenis, en Catechismus, Antw. 74, gelooft de Synode, dat de kinderen der geloovigen met hunne ouders in het verbond Gods en Zijne gemeente begrepen zijn, uit kracht van Gods beloften; en daarom gelooft de Synode, met Hoofdst. I, Art. 17, der Dordsche Leerregels, de godzalige ouders te moeten vermanen, om niet te twijfelen aan de verkiezing en zaligheid hunner kinderen, die God in hunne kindsheid uit dit leven wegneemt. Daarom rekest de Synode, met het Doopformulier, de kinderen der geloovigen te moeten houden voor lidmaten der gemeente

CHRISTI, voor erfgenamen des rijks Gods en Zijns verbonds.

Dewijl echter het Woord Gods duidelijk leert, dat niet allen Israël zijn, die uit Israël zijn, en de kinderen der beloften voor het zaad worden gerekend; zoo houdt de Synode geenszins allen en een' iegelijk hoofd voor hoofd, zoo min kinderen als volwassene belijders, voor ware begunadigden of wedergeborenen. Dewijl de Synode evenwel niet naar den verborgen raad Gods, maar naar Zijn geopenbaard Woord wenscht te oordeelen en te handelen, zoo kan en mag zij ook geene scheiding maken in de regering der kerk tusschen leden en leden, waarvan een gedeelte bij ons als bekeerden, een ander gedeelte als onbekeerden te boek zoude staan.

erfgenamen
ceerd

In de prediking blijft echter ten sterkste de onderscheiding van het inwendig geestelijk leven aanbevelen, ter ontdekking der *hypocriten*. In de prediking verkondigen wij, dat niemand tot de kerk behoort dan de ware begunadigden, en op dien grond verkondigen wij allen onbekeerden, dat zij niet tot de kerk behooren, en, indien zij onbekeerd sterven, gewisselijk zullen verloren gaan. Hierdoor leeren wij geenszins enen afval der heiligen of een uitvallen uit het verbond der genade, maar wekken integendeel een' iegelijk' lidmaat ernstig op tot zelfonderzoeking en beproeving voor God, en vermanen de bekommerden en verlegenen van wege hunne zonden, om hunne roeping en verkiezing vast te maken. Met deze gronden komen volkomen overeen de artikelen, in den aanvang der kerkeöording gesteld en aangenomen.

onderscheiding
wel niet in

de verkering
geen
scheidig maken

in de prediking
wel onderscheiden

ART. 132.

Al de leden der Synode, behalve de protesterende broeders, betuigen hunne hartelijke en volkomene overeenstemming met deze verklaring, weshalve dezelve als het oordeel der Synode in de notulen wordt opgenomen.

ART. 133.

D^r. MEERBURG leest voor het antwoord aan de provinciale kerkvergadering van Gelderland, bovengedeelte, betreffende de vraag over het huwelijk; welk antwoord wordt goedgekeurd.

ART. 134.

Niemand verder iets voor te stellen hebbende, wordt overgegaan tot het voorgestelde gesprek tusschen den Scriba en D^r. DE COCK. 120

De Scriba stelt voor, dat in deze onderhandeling alleen in aanmerking genomen mag worden Gods Woord en de daarmede in alles overeenkomende Formulieren van eenigheid volgens de afgelegde belofte Art. 10; waarmede de geheele Vergadering instemt. Het gesprek loopt over *de kerk, de sacramenten, het geloof* en het *genadeverbond*.

In het gesprek zijn voornamelijk behandeld de Geloofsbelijdenis Art. 27 enz., 33, 34, 35; Leerregels, Hoofdst. I, Art. 7-10; Ps. XXXVIII; Ezech. XXXIII: 13, 14; Hebr. III: 6, 14.

ART. 135.

Na den afloop van dit gesprek doet de Praeses D^s. DE COCK opmerken, dat uit het over- en wedergesprokene duidelijk is geworden, dat er eigenlijk geen verschil bestaat in de leer, maar alleen in de onderscheidene wijze van ontwikkeling en gebruikmaking; dat dus het vermoeden, alsof in deze vergadering verkeerde grondslagen gelegd waren, ten eenen male ongegrond is; weshalve de Praeses D^s. DE COCK vermaant om die ongegronde vermoedens te laten varen en gemeenschappelijk te werken tot opbouwning des lichaams CHRISTI, hetwelk is de gemeente, dewijl de Heere het nu weder zoo genadiglijk bestuurd heeft, dat tegen alle verwachting aan de vernieuwde grondslagen dier vereeniging gelegd zijn in de aangenomene kerkeoördening.

ART. 136.

D^s. DE COCK zegt alsnog bezwaard te zijn en draagt daarom het navolgende gereed gemaakte protest voor:

„De ondergeteekenden, opzieners, protesteren tegen de menigvuldige onnoodige veranderingen, in de kerkeoördening gemaakt, waarbij zij wenschen te blijven; alleen met deze bijvoeging: voor zoo veel dezelve thans gebruikt kan worden bij gebrek aan leeraren, en zoo hier of daar de magt der overheden *in* de kerk moge erkend worden; terwijl wij blijven bij de erken-
tenis en verpligting dier magt *omtrent* de kerk naar Art. 70 onzer Belijdenis. Bezwaard in het bijzonder ook nog door de verandering der diensten in de kerk,

betr. de k.o.

136?

149

in alle vorige Synoden bepaald tot vier, en nu ingekrompen tot drie; gelijk mede omtrent de verouderde bepalingen nopens de ordinering en aftreding der ouderlingen en diakenen, waarin de weg aller Gereformeerde kerkeördeningen verlaten wordt, en aangenomen met de daad en ook met hunne redenen het gevoelen der Brownisten, dat het ongeoorloofd is dat de ouderlingen en diakenen alle twee jaren veranderen, meenende dat zij altijd voor hun leven moeten blijven. 1°. Bekennen ondergeteckende protesterende leden, dat zulk een onderzoek der verkorene ouderlingen en diakenen ligtelijk aanleiding kan geven tot afschrikking der kleinen en der ware geloovigen, tot partijschap en voortrekking en tot vernietiging van de stemming der gemeente, hetwelk tegen de praktijk der Apostelen is, die wel vraagden om mannen te verkiesen vol des Heiligen Geestes, maar daarna zich over dezelve het oordeel niet aanmatigden, Hand. VI. Terwijl ten aanzien hunner aftreding, ook der gemeente de gelegenheid ontnomen wordt om voor ouderlingen die minder getrouw zijn, maar echter onberispelijk, andere meer getrouwe en vrijmoedige te verkiesen, waardoor dan ook ligter aanleiding komt tot indringing en aanhouding van valsche leer en gevoelens. Waarom wij, zoo veel ons aangaat, wenschen te blijven bij den weg der Gereformeerden in dezen van den beginne der Reformatie af aan, hetwelk naar ons inzien niet alleen niet strijdt tegen Gods Woord als nergens verboden, maar uit den aard der zaak is vloeiende, daar ouderlingen en diakenen, niet onderhouden door de Kerk, somtijds door den last hunner aardse omstandigheden, of somtijds door ver-

huizing van de eene plaats naar de andere, dienen af te gaan. Terwijl eene tweejarige keuze nimmer eenig lid der kerke of ook deze zelf bezwaren kan, maar wel een nuttig middel kan zijn om hen te doen verkiezen, die de meeste vrijmoedigheid, licht en kracht van den Heere ontvangen hebben, en dienen alzoo tot handhaving der waarheid en bevordering van den welstand en het heil van de gemeente des Heeren.

H. DE COCK,
 A. SCHOUWENBURG,
 D. HOKSBERGEN,
 F. A. KOK,
 D. D. DRUKKER,
 D. VAN ENK.

ART. 137.

De Praeses stelt aan D^s. DE COCK voor het ongegronde van dit laatste protest, dewijl de bepaalde zaken in de Vergadering duidelijk ontwikkeld en met Gods Woord gestaafd zijn, waartegen D^s. DE COCK en zijne medeprotestanten zich beriepen op vroegere praktijk. Terwijl het bovendien onwaar is, dat de bestredene artikelen alleen een gevoelen zouden zijn van Brownisten, dewijl dezelfde praktijk in onderscheidene Gereformeerde kerken, in ons vaderland zelfs, in gebruik is geweest. Maar bovenal dewijl wij als dienstknechten des Heeren niet hebben te vragen wat wij liever of niet liever willen, maar wat de Heere als Koning der Kerk ons in Zijn Woord voorschrijft. Bepalende de Praeses D^s. DE

cock bovendien bij de verwarringen, waarvan Z. Berw. door zoodanige protesten oorzaak zou zijn, met vermaning om dezelve terug te nemen en in tegendeel, in gemeenschap met de geheele Kerk, het heil van Sion te zoeken, en de lasten der gemeente met eenen eenparigen schouder te dragen.

D^s. DE COCK zegt, er nog wel eens met zijne provinciale vergaderingen over te zullen spreken, of de protesten ingetrokken kunnen worden.

ART. 138.

De Scriba leest daarop voor eene missive van den kerkeraad der gemeente Assen, behelzende een verzoek aan de Synode om de belangen der gemeente ter harte te nemen, dewijl dezelve niet vereenigd is met de door D^s. DE COCK gevolgde praktijk, om, in plaats van Gods Woord en de daarop gegronde Formulieren van eenigheid, vroegere gebruiken en gewoonten tot regel te stellen. De Synode oordeelt, op dit verzoek geen besluit te moeten nemen, dewijl het van zelf volgt, dat iedere gemeente, welke getrouw blijft in de gemeenschap der kerke, door de opzieners der kerk behoort geholpen te worden in alles, waarin dezelve die hulp zou noodig hebben, tegen afwijkende leeringen en praktijken.

ART. 139.

Wordt besloten, dat namens de Synode eene duidelijke verklaring achter de handelingen dezer Vergade-

ring geplaatst zal worden, om de gemeente te onder-
 rigten en te waarschuwen tegen de misvattingen,
 welke uit het protest van D^s. DE COCK en eenige
 ouderlingen zouden kunnen voortvloeijen.

ART. 140.

Wordt gehandeld over de regeling der volgende
 Nationale Synode, en vastgesteld dat de zorg daar-
 voor is opgedragen aan de Provinciale Kerkverga-
 dering van Gelderland.

ART. 141.

De Synode wordt met dankzegging tot God geslo-
 ten door den Praeses, na het zingen van Ps. LXVIII:
 14, 17; en wordt de vergadering geëindigd met het
 zingen van Ps. LXXII: 11.

Namens de Synode:

S. VAN VELZEN, V. D. M. *Synodi Praeses.*

H. P. SCHOLTE, V. D. M. *Synodi Scriba.*

Deze handelingen zijn nagezien en in orde bevon-
 den door de ondergeteekende, daartoe benoemde com-
 missie; welke tevens van belang acht, dewijl dit
 niet in de notulen is opgeteekend, tot nadere inlich-
 ting van Art. 17 der kerkeördening hierbij te voe-
 gen, dat de bedoeling der Synode, met het overdra-
 gen der examina van aankomende Leeraars op de
 Provinciale Synoden, geweest is, dat voortaan, in
 plaats van de vroegere benoemde commissie, ten

minste drie Herders en Leeraars op dezelve tot het afnemen der examina behooren tegenwoordig te wezen.

A. BRUMMELKAMP, V. D. M.

A. C. VAN RAALTE, V. D. M.

C. G. DE MOEN, *Ouderling.*

K. M. WILDEROER, *Ouderling.*

—

VERKLARING namens de Nationale Synode betrekkelijk het laatste protest van D^s. DE COCK en eenige Ouderlingen.

Dewijl de Synode bij de behandeling der Kerkeordening den opbouw en den vrede der Kerk, overeenkomstig Gods Woord, bedoeld heeft, zoo heeft zij noodig geoordeeld, de navolgende verklaringen hierbij te voegen, naardien het laatste protest van D^s. DE COCK welligt aanleiding zoude kunnen geven tot misvattingen, en de gemeente betrekkelijk de besluiten en bedoelingen der Synode in onzekerheid zoude kunnen gebragt worden.

1°. Het is waar, dat er menigvuldige veranderingen in de Kerkeördening van de Synode te Dordrecht, in 1619 gehouden, en die thans als leiddraad gevolgd is, gemaakt zijn; maar die veranderingen waren niet onnoodig. Wie cenigermate bekend is met het verschil tusschen den toestand der Kerk in het jaar 1619 en den toestand der Kerk in het jaar 1837, zal reeds dadelijk kunnen begrijpen dat de ordening of regeling van hetgene tot de Kerk betrekking heeft,

noodzakelijk verschillend moet wezen. Toen had de Heere eenige honderden leeraars aan Zijne uitgebreide gemeente toegevoegd, thans bezit het kleine kuddeken, hoewel verspreid over het geheele land, slechts zeven herders en leeraars. Toen werd de Kerk door den staat beschermd, thans wordt zij door denzelven verdrukt; terwijl ook daarenboven tegenwoordig bij sommigen onvastheid of onkunde is openbaar geworden aangaande de bediening der Sacramenten. Hoewel dus de leer der Kerk onveranderlijk dezelfde blijft, moest nogtans de Synode om de gezegde redenen, of omdat zij in Gods Woord en onze daarmede overeenkomende Formulieren van eenigheid, aanleiding vond, de bedoelde veranderingen en bijvoegsels maken. Het zoude voorzeker wel zoo gemakkelijk geweest zijn, met te zeggen, dat wij de kerkeördening van Dordrecht aannamen, voor zoo verre zulks in onzen toestand mogelijk is. Zoo is ook gesproken, toen de gelegenheid om ons nader te verklaren ontbrak. Doch zoo dra die gelegenheid ons van den Heere der kerk geschonken en eene Nationale Synode gehouden werd, waarvoor het gebed van velen was opgezonden, moest ook de Synode zich bepaald en duidelijk over de kerkeördening uitdrukken. Toen was zij verplicht aan de gemeente te zeggen, wat in de vroegere kerkeördening goed, en wat niet goed is, hoe verre in onzen toestand het mogelijk is en in hoe verre het thans niet mogelijk is, dezelve te onderhouden, en wat daarin volgens Gods Woord en de leer onzer Vaders naar de behoefte der gemeente moest veranderd of vermeerderd worden. Indien de

Opzieners der gemeente zulks nu hadden nagelaten, het zij dan uit achting voor eene vroegere kerkeördening, of uit vrees om aan sommigen te mishagen, die het oude zonder verstand willen behouden, dan zouden zij bij de voorzigtigheid, die de Heere aanprijst, de opregtheid der duiven niet hebben betoond; dan zouden zij als Opzieners der gemeente hunne roeping, om te bezorgen hetgene tot vrede en stichting der gemeente dient, hetgene tot de orde noodig is en hetgene eerlijk is en wel luidt, hebben verwaarloosd; dan ook zouden zij het werk van menschen boven Gods Woord hebben gesteld; dan zouden zij niettegenstaande hunne openbare getuigenis, dat zij van God zelve tot Zijne dienst geroepen zijn, de menschen meer hebben gevreesd dan God; moedwillig zouden zij alzoo Gods ongenoegen hebben uitgedaagd.

Zoo lang dus iemand niet bewijzen kan, dat de Synode eenige verordening of verandering tegen Gods Woord gemaakt heeft, maar dat integendeel dat Woord en de behoefte der gemeente als de enige redenen worden opgegeven, waarom de Opzieners veranderingen in de kerkeördening van Dordrecht gemaakt hebben, behoorde niemand eene vergadering der kerk, aan welke de Heere Zijnen Geest tot leiding in alle waarheid beloofd heeft, van onnoodige veranderingen te beschuldigen.

2°. Ook de Synode blijft in haar gevoelen, betrekkelijk de magt der Overheden omtrent de kerk, vasthouden aan hetgeen daarvan uitgedrukt staat in Art.

36? (30) onzer geloofsbelijdenis. Ziet slechts Art. 44, 76, 85 en 93 der kerkeördening. Daar zij echter den toestand van ons Vaderland, betrekkelijk de dienst des Heeren, kent als van dien aard: *dat de staat als zoodanig geene Godsdienst belijdt*, moest zij zich in hare kerkeördening duidelijk verklaren betrekkelijk hare erkenenis van den Heere JESUS als Koning Zijner kerk, opdat niet misschien hare nalatigheid in dezen aanleiding geven mogt, dat de kerk van CHRISTUS, vroeg of laat, beschouwd worde, als een gedeelte der aan de zorg der wereldsche Overheid toebetrouwde takken van bestuur.

Tevens wist de Synode uit de Post-acta der Dordsche Synode, dat juist de gedurige aanraking van kerkelijke met politieke personen, en de vermenging van het kerkelijk en burgerlijk bestuur, groote verwarring voor de kerk hadden opgeleverd; terwijl die Synode alleen had toegegeven, in zoo verre als zij zulks beschouwde te moeten doen, om van de politieke Overheid de handhaving en bekrachtiging der kerkeördening te verkrijgen. Uit die Post-acta blijkt tevens, dat de Synode daarin toegaf *tegen hare overtuiging*, zonder evenwel immer verkregen te hebben hetgene zij er mede bedoelde.

polemisch
tegen het rekest
v. Gron. en Dr.

Bovendien is de poging, om de wettelijke ordening der kerk meer gezag te doen verkrijgen door de approbatie der Overheden, een dadelijk wantrouwen aan de magt van Koning JESUS, en een bewijs, dat zij, die als Zijne gezanten en dienaars in de regering der Kerk arbeiden, de zorg voor Zijne Gemeente niet geheel en alleen aan den Heere overgeven.

3°. De Synode heeft, na rijp beraad met Gods Woord en de daarop gegronde Formulieren van eenigheid, gezegd: *de diensten zijn driederlei*, Art. 14 der kerkeördening. Zij heeft dit niet gedaan, om daardoor de hulp van Doctoren of Professoren te verwerpen; Art. 34 der kerkeördening bewijst het tegendeel. De Synode is echter in gemoede overtuigd geworden, dat zulk een Professorsambt geene afzonderlijke kerkelijke dienst is. En hoewel sommige vroegere Synoden hetzelfde onder de kerkelijke diensten hebben gerangschikt, evenwel hebben niet alle dit gedaan. In Gods Woord vinden wij in het geheel geen spoor van zoodanige kerkelijke dienst, afgezonderd van het Herders- en Leeraarsambt. Integendeel, wij vinden de zorg voor aankomende Dienaren aan Herders en Leeraars opgedragen, 2 Tim. II: 2; Tit. I: 5. Er wordt wel gewag gemaakt, 1 Cor. XII: 28-31 van de gaven der talen, doch niet als van eene afzonderlijke personele dienst. Die gave staat in gelijken rang met de gave der gezondmaking. En even min als de Synode de Medicinæ Doctores, die op de gewone wijze de gaven der gezondmaking ontvangen, onder de kerkelijke diensten heeft durven rangschikken, even min mogt zij dit doen met Doctoren of Professoren van eene andere wetenschap. Onze Formulieren van eenigheid kennen ook zulk eene kerkelijke dienst niet. De Geloofsbelijdenis spreekt alleen van Dienaren des Woords, Ouderlingen en Diakenen. Voor dezen alleen vinden wij Formulieren ter bevestiging in onze Liturgische Schriften.

In onze vroegere kerkeördeningen worden de *Doc-*

toren het eerst in die van Middelburg, Anno 1581, Art. 2, onder de kerkelijke diensten gerangschikt. In de kerkeördening van Wezel, Anno 1568, vinden wij wel in Art. 14 van *Leeraars*, in onderscheiding van de Dienaren des Woords, gewag gemaakt; maar wij lezen ook in Art. 15 dadelijk: *van dusdanige leeraars en kan men voor alsnu niet sekens beramen, tot dat de tijd en voorval der saken 't zelve zal leeren dengenen die in de Synode t' sijner tijd sulien bijeenkomen.* Daardoor gaf die Synode dadelijk bewijs, dat zij in Gods Woord geene bepalingen daaromtrent vond, terwijl zij integendeel naar Gods Woord zeer uitvoerige verordeningen maakte omtrent de Profeten, Art. 16-19. Ook blijkt uit die verordeningen, dat de gezegde Synode door Profeten of Leeraars geenszins verstaan heeft eene orde van *oefenaars*, die in de openbare bijeenkomsten bij gebrek aan Dienaren des Woords als vaste of bezoldigde kerkelijke dienaren de godsdienstoefening zouden leiden. De protesterende leden op onze Synode te Utrecht gaven duidelijk te kennen, dat zij meenden onder den naam van Doctoren en Professoren ook *oefenaars* te mogen verstaan. Doch hiervan is geen spoor, noch in de kerkeördeningen, noch in de Formulieren, noch in den Bijbel. Van de oefenaars, gelijk er heden sommige zijn, vindt men niets bij onze voorvaders. De profeten, waarvan zij spraken, waren er niet om in het gebrek van predikanten te voorzien. Maar tot de Profeten behoorden oudtijds zoo wel predikanten, onderlingen en diakenen als particuliere leden. En zoodanige profeten kwamen, na de gewone bijeenkomsten

oefenaars

des zondags of ook in de week, bijeen, om een gedeelte uit de Heilige Schriften te verklaren en tot onderwijzing te gebruiken, niet om over een of twee verzen te prediken.

In de kerkeördening van Emden, Anno 1571, en in die van Dordrecht, Anno 1574, vindt men wederom niets van Doctoren of Professoren. Eerst in die van Dordrecht, Anno 1578, vinden wij van Professoren der Theologie gewag gemaakt, Art. 50, 51, 52; doch geenszins als eene kerkelijke dienst. In het opschrift dier kerkeördening vinden wij alleen *Dienaren des Woords Gods, Ouderlingen* en *Diakenen*. De opneming van bepalingen omtrent Doctoren of Professoren in die kerkeördening kwam zeker daarvan, dat in 1575 te Leyden eene Hoogeschool was opgericht, bij octrooi van Prins WILLEM I. Toen moest de kerk zorgen, dat zij verzekering kreeg van die Leeraars, dat de jongelingen, welke aan hun onderwijs werden toebetrouwd, in de regtzinnige leer der waarheid onderwezen werden, en van daar, volgens ons oordeel, Art. 50 in de kerkeördening van 1578. Uit Art. 51 blijkt evenwel allerduidelijkst, dat men toen in geenen deele de dienst der Doctoren of Professoren onder de kerkelijke diensten heeft gerangschikt.

Eerst in de kerkeördening van Middelburg, Anno 1581, vinden wij: *de diensten zijn vierderlei*, hoewel ook daar uit Art. 12 en 13 duidelijk blijkt, dat men onder die vierde dienst geene profeten of voorgangers in de bijeenkomsten der gemeente verstond, maar *onderwijzers van eenen hooger rang*. De reden, waarom de Synode te Middelburg de on-

derwijzers tot eene vierde dienst in de kerk verlief, is ons onbekend. En dewijl onze Synode te Utrecht overvloedige reden vond in hetgene hierboven gezegd is, om de Doctoren of Professoren niet als eene kerkelijke dienst in onderscheiding der gewone herders en leeraars aan te merken, heeft zij ook dit latere bijvoegsel afgeschaf, en gezegd: de diensten zijn *driederlei*: Dienaren des Goddelijken Woords, Ouderlingen en Diakenen.

4°. De Synode heeft geoordeeld duidelijk te moeten uitdrukken, dat zoo wel betrekkelijk de Ouderlingen en Diakenen, als betrekkelijk de Dienaren des Woords de roeping en verkiezing des Heeren onbepaald is ten opzichte van den tijd hunner bediening; dat zij daarom wel tot eene meerdere dienst, waarin de vorige opgesloten ligt, kunnen bevorderd worden, doch dat het niet staat in de magt van eenig mensch, hun na twee of drie jaren die bediening te ontnemen. Ook de Synode zoude welligt, wanneer zij alleen acht gaf op de bezwaren bij deze zaak, met de protesterende Broeders instemmen. Zij erkent, dat in de bediening des ouderlingschaps van de vroegste tijden af gebreken zijn ingeslopen, die ook nog voortduren, en hoogst moeilijk kunnen weggenomen worden; maar daarom mogt zij niet beginnen met bepalingen te maken buiten of tegen Gods Woord. Zij heeft, aanmerkende de groote moeilijkheden, die, vooral bij de waarneming van een beroep, aan dit ambt verbonden zijn, de Ouderlingen niet willen dwingen onbepaald, hun leven lang, de dienst des ouderlingschaps

waar te nemen. Uit Art. 42 onzer kerkeördening blijkt, dat zij, bij opgave van gewigtige redenen, de Ouderlingen niet wil bezwaren, om de dienst uit te oefenen, wanneer zij daarin verhinderd worden. Maar dit alleen wilde de Synode verklaard hebben, dat de Ouderlingen en Diakenen, zoo wel als de Dienaars des Woords, verpligt zijn hun ambt zoo ijverig en zoo lang als mogelijk is waar te nemen, en dat zij daarvan dus ook niet mogen ontzet worden, ten ware zij door leer of wandel zich die bediening onwaardig maken. — En mogt de Synode anders? Heeft God niet de behulpfels en regeringen in de kerk gesteld? Getuigen niet de Ouderlingen en Diakenen, zoo wel als de Dienaars des Woords, dat zij in hun harte gevoelen wettiglijk van Gods gemeente en mitsdien van God zelve tot hunne heilige diensten geroepen te zijn? Wáár in Gods Woord is die dienst tot twee, of drie, of meerdere jaren bepaald? En zullen wij dan in zulke zaken, zelfs wanneer wij lezen, dat de genadegiften en roepinge Gods onberouwelijk zijn, bepalingen maken, waar de Heere zulks niet gedaan heeft? De Synode heeft gevreesd, iets toe te voegen aan het Woord van God. — Wanneer het dus blijkt, dat wij in deze zaak den weg aller vroegere kerkeördeningen verlaten hebben, en tot den Bijbel, onzen eenigen regel, zijn teruggekeerd, dan mag de gemeente zich daarover verheugen. Wij moeten evenwel hierbij aanmerken, dat ook reeds vroeger in de Gereformeerde kerk dezelfde praktijk gevonden werd. De Schotsche kerk volgde ook in dezen Gods Woord, eer dat de secte der Brownisten nog bekend

was, en wist van geene Ouderlingen voor eenen bepaalden tijd. Professor VOET zegt in zijnen tijd, Polit. eccl., Part. II, Lib. II, pag. 466: „In de Nederlandsche kerk te Londen zijn de Ouderlingen nog voor hun leven, ook in de hedendaagsche kerk van Groningen; voor dezen is dat in andere kerken ook hier in Nederland beproefd, bij voorbeeld in de kerk van Leyden in het jaar 1579.” Waaruit dus tevens blijkt, hoe onredelijk het is, wanneer deze praktijk voor Brownisterij uitgekretten wordt.

De bezwaren, tegen de beproeving der verkorene Ouderlingen en Diakenen, zijn ten eenen male strijdig met het uitdrukkelijk bevel van Gods Woord. Van de Diakenen wordt gezegd, 1 Tim. III: 10: *En dat deze ook eerst beproefd worden, en dat zij daarna dienen, zoo zij onbestraffelijk zijn;* terwijl de vermaning om in de bevestiging niet *haastiglijk* te werk te gaan, Hoofdd. V: 22, allerduidelijkst eene voorafgaande beproeving vooronderstelt, en tevens eene waarschuwing bevat, die ten allen tijde wel in acht genomen mag worden.

De bezwaren, tegen de verkiezing en bevestiging na voorafgaand vasten en bidden, en met oplegging der handen, zijn ook strijdig met de voorbeelden in Gods Woord, Hand. XIII: 2, 3. En dat dit niet alleen geschiedde bij de zending van Dienaren des Woords, blijkt uit Hand. XIV: 23; waar bij de verkiezing van Ouderlingen in elke gemeente gewag wordt gemaakt van *vasten en bidden*. Van de bevestiging met oplegging der handen lezen wij duidelijk, Hand. VI: 6, waar van de Diakenen gesproken

wordt. Ziet ook Hoofdd. XIII: 3; 1 Tim. IV: 14 en V: 22.

De overeenkomst der kerkeördening met Gods Woord hebbende aangetoond, zal het wel onnoodig zijn, de gemaakte bepalingen tegen de gevolgtrekkingen, die in het protest worden aangevoerd, vrij te waren. Wij erkennen gereedelijk, dat de beste instellingen ontheilgd en misbruikt kunnen worden. De schuld daarvan ligt echter niet voor rekening van den insteller, maar van den misbruiker en onheiliger. Wij vertrouwen, dat onze, in opregtheid protesterende, broeders bij nadere overweging niet zullen voortgaan, datgene, wat de HEERE in Zijn Woord voorschrijft, als nadeelig voor de gemeente te verwerpen, omdat het niet alzoo in vroegere kerkeördeningen gevonden wordt. Dit zou lijnregt strijden met de uitdrukkelijke verklaring onzer Vaders in hunne kerkeördeningen. Zie de slotartikelen van Wezel, 1568, Cap. VIII, Art. 22; Emden, 1571, Art. 53; Dordrecht, 1574, Art. 91; Middelburg, 1581, Art. 69; 's Gravenhage, 1586, Art. 79; Dordrecht, 1619, Art. 86. Het zou lijnregt strijden met onze Geloofsbelijdenis, Art. 7 en 32; ja, het zou doodelijk zijn voor alle ware Reformatie, welke daarin bestaat, dat de gemeente des Heeren, zich zelve gedurig onderzoekende en beproevende naar Gods Woord, alle daarmede strijdende leeringen en praktijken laat varen. De Koning der Kerk schenke aan Zijne Dienaren en Huisverzorgers geloofslicht en geloofskracht, om in Zijnen naam en

naar Zijn Woord Zijne gemeente te leiden en te regeren. Hij schenke aan Zijne gemeente genade, om te hooren en te betrachten de Apostolische vermaning, Hebr. XIII: 17: „Zijt uwen voorgangeren gehoorzaam en zijt hun onderdanig. Want zij waken voor uwe zielen, als die rekenschap geven zullen, opdat zij dat doen mogen met vreugde, en niet al zuchtende. Want dat is u niet nuttig.”

Zijnen Naam zij de eere tot in eeuwigheid! Amen.

Uit naam en op last der Synode,

S. VAN VELZEN, *Synodi Praeses.*

H. P. SCHOLTE, *Synodi Scriba.*

De brief van de Opzieners der gemeente in de provinciën Groningen en Drenthe, die hier volgt, benevens eene verklaring van den Weleerwaardigen D^r. H. DE COCK zijn hier bijgevoegd, opdat de gemeenten zouden weten, dat de afgevaardigden uit de genoemde provinciën hun protest hebben ingetrokken, en dat de Opzieners der gemeenten in die streken, ook ten aanzien der kerkeördening, met de overige gemeenten in eensgezindheid begeeren te wandelen.

Aan de Broederschap, Opzieters
van de gemeente JESU CHRISTI,
in de provincie Overijssel.

Geliefden in den Heere!

Genade zij u en vrede van God den Vader en onzen Heere JESU CHRISTO, Die Zich zelven gegeven heeft voor onze zonden, opdat Hij ons trekken zoude uit deze tegenwoordige booze wereld, naar den wil onzes Gods en Vaders. Denwelken zij de heerlijkheid in alle eeuwigheid! Amen.

Geliefden! Op heden den 28. October vergaderde de classis van Veendam, in welks midden wij, door de weldadigheid des Heeren, de beminde dienstknechten Gods, de Welcerwaardige D.D. H. DE COCK en A. C. VAN RAALTE, zagen. Na de gebeden en het psalmgezag werd der Vergadering verslag gedaan nopens de handelingen en bepalingen der jongst gehouden Synode te Utrecht, en na een en ander gehoord, bedaard en in liefde overwogen te hebben, is het algemeen gevoelen dus: De Eerwaarde Herder en Leeraar H. DE COCK, benevens de afgevaardigden uit deze provincie naar de Synode, laatst gehouden te Utrecht, en de Broederschap Ouderlingen van JESU gemeente in de classis Veendam, betuigen de gemaakte kerkeördening aan te nemen, onder beding, dat van wege het besluit omtrent de drie- of vierderlei diensten in de gemeente, en omtrent de bepaling der Ouderlingen en Armverzorgers, bij voortdoring

aan de gemeenten, welke de Vergadering vertegenwoordigt, de vrijheid gelaten worde; betuigende tevens, dat zij zich vereenigd gevoelen met de artikelen, die door de Eerwaardige Synode gesteld zijn, en met de verklaring derzelve, als zijnde Gereformeerd. De Broeders, overtuigd dat de bepalingen, niet strijdig zijnde met Gods Woord of onze Formulieren van eenigheid, ook geene oorzaak van verdenking behooren te zijn, alsof de Eerwaardige Synode van het spoor der waarheid was afgeweken, veel min van verwijdering of scheuring, zagen, met biddend opzien tot den Heere CHRISTUS, den Profect en Koning Zijner Kerk, zoo gaarne, dat ook de Broeders Ouderlingen van des Heeren gemeente in Overijssel zich met de Ouderlingen alhier, om de eere Gods en het behoud der vrede en eenheid, vereenigden, gedenkende het woord des Heeren door de dienst PAULI, Efez. IV: 1-6: „Soo bidde ick u dan, ick de gevangene in den Heere, dat gy wandelt weerdighlick der roepinge, met welcke gy geroepen zijt. Met alle ootmoedicheyt ende sachtmoedicheyt, met lanckmoedicheyt verdragende malkanderen in liefde. U beneerstigende te behouden de eenigheid des Geests, door den band des vredes. Een lichaem is het, ende eenen Geest, gelijkkerwijs gy oock geroepen zijt tot ééne hope uwer beroepinge. Een Heer, een geloove, een doop. Een God ende Vader van allen, die daer is boven allen ende door allen ende in allen.” En vs. 31, 32: „Alle bitterheyt ende toornicheyt ende gramschap ende geroep ende lasteringe zy van u geweert met alle boosheyt. Maer zijt tegen malkanderen goedertieren, barm-

hertigh, vergevende wolkanderen, geijckerwijs oock Godt in CHRISTO ulieden vergeven heeft.”

De schrijver dezes, als daartoe verzocht zijnde van de Eerwaardige Vergadering, u dezen te doen geworden, kon niet nalaten, hiernevens de woorden van zekeren reeds lang ontslapenen Leeraar te laten volgen, en mogt de Heere Zijner Gemeente alles tot eere Zijns naams en zegen Zijns volke doen gedijen: „In het noodzakelijke eenheid, in het niet noodzakelijke vrijheid, in alles liefde.” Een regel, waardoor veel twist in zaken van godsdienst met broeders konde voorgekomen worden. Die het laatste lid van dien regel betracht, zal nooit liefdeloos twisten, zal nooit om verschillen met broeders, die het in het noodzakelijke eens zijn, maar in het min noodzakelijke vrijheid hebben, twisten. Een dienstknecht des Heeren moet, naar het oordeel van den Apostel PAULUS, niet twisten, maar vriendelijk zijn jegens allen, bekwaam om te leeren, en die de kwaden kan verdragen. Met zachtmoedigheid onderwijzende degenen, die tegenstaan, of hun God te eeniger tijd bekeeringe gawe tot erkentenis der waarheid, en zij wederom ontwaken mogten uit den strik des duivels, onder welken zij gevangen waren tot zijnen wil. Dengenen nu, die zwak is in het geloove, neemt aan, maar niet tot twistige zamensprekingen. Indien er dan eenige vertroosting is in CHRISTO, indien er eenige troost is der liefde, indien er eenige gemeenschap is des Geestes, indien er eenige innerlijke bewegingen en ontfermingen zijn, zoo vervult mijne blijdschap dat gij moogt eensgezind zijn, dezelfde liefde hebbende,

van een gemoed en van een gevoelen zijnde; en doet geen ding door twisting of ijdele eere, maar door ootmoedigheid achte de een den anderen uitnemender dan hemzelve.

Wanneer dit met der daad betracht werd, alle broedertwisten hadden een einde, en hoe heerlijk zoude de gedaante van de Kerk zijn! Zij zoude uitzien als de dageraad, schoon gelijk de maan, zuiver als de zon, schrikkelijk als slagorden met banieren. Dan zouden wij van dat broederschap kunnen zingen: ziet, hoe goed en hoe liefelijk is het, dat broeders ook te zamen wonen. Dan, wanneer de Priesters zoo eenparig trompetteden en zongen, om eene eenparige stem te doen hooren, prijzende en lovende den Heere, zoude des Heeren heerlijkheid het huis vervullen. — Dat het bij ons zij: laat alle volken nu wandelen, elk in den naam van hunnen God, maar wij zullen wandelen in den naam des Heeren onzes Gods eeuwiglijk en altoos. O, mogt de aarde vol zijn van de kennisse des Heeren, gelijk de wateren den bodem der zee bedekken. Deze wijsheid, welke van boven is, is ten eerste zuiver, daarna vreedzaam, bescheiden, gezeggelijk, vol van barmhartigheid en van goede vruchten, niet partijdiglijk oordeelende en ongeveinsd.

Het is waar, die de wet verlaten, prijzen de goddeloozen, maar die de wet bewaren, mengen zich in strijd tegen hen, Spreuk. XXVIII: 4. Maar dit past op ons niet, al bleef er ook nog eenig gering verschil, dat aan de godsdienst geen nadeel doet; God weet, dat wij niet goddeloos zijn.

Stort dan, o JEZUS! veel uit van dien Geest der

wijsheid en des verstands, opdat die dag kome, in welken de Heere tot Koning zijn zal over de gansche aarde, de Heere één zal zijn en Zijn naam één. Amen!

Zoo spreken allen, die den naam van onzen Heere JEZUS CHRISTUS aanroepen in alle plaatsen, beiden van hunnen en onzen Heere, die eensgezind zijn onder malkanderen naar CHRISTUS JEZUS, opdat zij eendragtelijk met eenen mond verheerlijken mogen den God en Vader van onzen Heere JEZUS CHRISTUS. Amen.

Broeders! dat de Heere het ons geve, om onze handen en oogen en harten biddende naar het heiligdom op te heffen, om de verheerlijking van des Heeren naam en het heil van het Sion Gods, in strijd op aarde. Dat wij alle behoeften uit de volheid der eeuwige en vrije genade Gods vervuld mogen vinden. Dit geve de Heere!

Na u voor het ligchaam en vooral voor de ziel alle heil toegewenscht te hebben, noem ik mij uwen vriend en in hope broeder in den Heere CHRISTO,

P. DE WIT.

Wildervank,
den 28. October 1837.

Namens de classis van Veendam,
H. DE COCK.

Deze brief, op de onderstaande classes gelezen zijnde, hebben de Opzieners aldaar zich met den-

zelven vereenigd, ten bewijze waarvan dezelve ook aldus geteekend is :

Appingadam, Namens de classis van Appingadam,
den 31. October 1837. J. NIENHUIS, *Scriba*.

Worffum, Namens de classis van Worffum,
den 2. November 1837. F. HEKMA, *Scriba*.

Groningen, Namens de classis van Groningen,
den 3. November 1837. E. LINDEMAN, *Scriba*.

Namens de Provinciale Kerkvergadering van Drenthe,
Den 4. November 1837. F. A. KOK, *Scriba*.

B I J L A G E.

De ondergeteekende, nader gezien de verklaring der Synode, gevolgd op ons protest (*), als niet wezenlijk in strijd met de beschrijving der zichtbare kerk door URZINUS vroeger aangegeven en aangehaald, verklaart, door wantrouwen en misverstand tot verkeerde verdenkingen en gevolgtrekkingen te zijn gevoerd. Waaron hij ook gaarne die terugneemt, en verklaart te berusten in de geheele kerkeoördening,

art. 131

(*) Zie bladz. 62 en 67.

alleen voor zich en de door hem vertegenwoordigde gemeenten de vrijheid behoudende, nopens het onderscheid van de drie- of vierderlei dienst, en de verordeningen aangaande de verkiezing en bevestiging van de ouderlingen en diakonen.

Deze verklaring doet de ondergeteekende uit liefde tot het behoud van de eenigheid van Gods Kerk en Gemeente, om welke oorzaak wille ook de protesterende leden van Groningen en Drenthe nevens hem, volgaarne ingestemd hebben met de opwekking hiertoe aan de Overijsselsche broeders.

H. DE COCK,

Gereformeerd Leeraar onder 't Kruis.

VERBETERINGEN.

Bladz. 16. Den laatsten regel van onder , achter het woord „verklaren”, moet worden ingevuld: dat daardoor verstaan moet worden.

Bladz. 41. Het begin van Art. 36 moet zijn: Wordt overgegaan tot behandeling van de Kerkeördening van Dordrecht van 1619.

Inhoud

Voorwoord	blz. III-X
Aanwezigen	artt. 1, 2, 35
Verkiezing van een praeses en een scriba	3
Lastbrieven	4
Manier van stemmen	5
Protest van J.A. Smeedes e.a. uit Assen tegen de provinciale synode van Drenthe en ds. H. de Cock	6-7, 38-40, 138
Acte van verbintenis	10-11
Beschuldigingen van ds. H. de Cock en de provinciale synoden van Groningen en Drenthe tegen ds. H.P. Schoite	12, 119
a. inzake tegenwerking van een synode	13
b. inzake verdraaiing van de formulieren van enigheid	14-15
c. inzake dwaling omtrent de rechtvaardigmaking	21, 23
d. inzake het vraagboekje van ds. H.P. Schoite („Kort onderwijs in de leer der waarheid en de praktijk der godzaligheid, benevens de historie der Heilige Schrift; ten dienste van de jonge kinderen der gemeente Jesu Christi”; 's Gravenhage, 1837)	24-29
Uitgave van de formulieren van enigheid	16, 41-46
Inzake J.R. Ananias	19-20, 36
Leerboekje voor kerk en school	30-33
Inzake een nieuwe kerkenordering	47-49, 86, 90, 94-96, 99, 104, 108-109, 111, 114-115, 120-121
Revisie-verzoek van ds. H. de Cock inzake bepalingen van de synode van 1836 over: onderwijs en belijdenis, doop en avondmaal	52, 7
Inleidende artikelen over het lidmaatschap van de kerk	53-55, 64-65, 127-129, 131-132, 134-137, 139; voorts blz. 73-91
Ds. H. de Cock inzake de kerk	58-59, 62-63, 126
Vragen van ds. H. de Cock aan ds. H.P. Scholte inzake de doop enz. ...	69
Antwoord op deze vragen van ds. A. Brummelkamp	70, 74
Protest van ds. H. de Cock e.a. tegen deze inleidende artikelen	75
Inleidende artikelen over de regering van de kerk	54, 55, 68, 76-77
Brief van de ouderlingen H.H. Middel en E. Geul te Amsterdam	80
Tijdschrift „De Reformatie”	81
Boekencensuur	82
Reglement op het examen (1836) herzien	89, 141?
Bevoegdheid van predikanten om elders de dienst uit te oefenen	100-101
Inzake de toelaatbaarheid van een huwelijk	105, 130, 133 175

Inzake christelijke feestdagen 110

Inzake de gave van de profetie 116

Uitgave van de Handelingen en de kerkenordening 122-123

Geen „correspondent” 124

Volgende synode 140

Sluiting 141

Verbeteringen in artt. 38 en 86 blz. 92